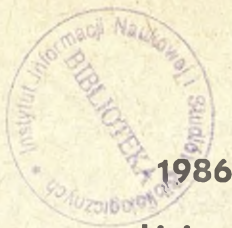

SBP 1977-1987

7-8

Lipiec - Sierpień

PB

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

- Biblioteki łączone w woj. olsztyńskim – s. 6
- Jak chronić książki przed kradzieżą – s. 8
- Zestawienie konspektów lekcji bibliotecznych – s. 22

TRESC

Marek Nahotko	3	KSZTAŁCENIE BIBLIOTEKARZY NA POZIOMIE WYŻSZYM — MITY I RZECZYWISTOŚĆ
Henryk Jakubiec	6	WOKÓŁ OLSZTYŃSKICH BIBLIOTEK ŁĄCZONYCH
Bolesław Howorka	8	OCHRONA KSIĄŻKI BIBLIOTECZNEJ
Juliusz Wasilewski	11	STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH 1917—1987
H.K.	16	WYKORZYSTANIE CZASOPISM BIBLIOTEKARSKICH
Stanisława Niedziela	17	NAJPIERW TRZEBA POZNAĆ POTRZEBY
Janina Popławska	18	SYLWETKI BIBLIOTEKARZY — JADWIGA TATJEWSKA
Jan Burakowski	20	EMILIA SUKERTOWA-BIEDRAWINA — PATRONKA WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W OLSZTYNIE
Jadwiga Andrzejewska	22	LEKCJE BIBLIOTECZNE POŚWIĘCONE RÓŻNYM PRZEDMIOTOM NAUCZANIA. Zestawienie bibliograficzne
	27	WŚRÓD KSIĄŻEK
Maria Szczerbińska-Kosiel	28	BIBLIOTEKI, ICH ZADANIA I ROLA W SPOŁECZENSTWIE. Lekcja z przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w kl. VIII
Maria Lenartowicz	30	PRZEPISY KATALOGOWANIA KSIĄŻEK Dobór elementów opisu bibliograficznego
Jerzy Będnarz	32	PRAWO BIBLIOTECZNE
Marzena Kornaszewska	33	NOWE KSIĄŻKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY
wkładka		Kto jest kim w bibliotekarstwie i informacji

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77
00-590 Warszawa tel. 20-42-85.

REDAKTOR NACZELNY: Władysława Wasilewska, **KOLEGIUM DORADCZE:** Małgorzata Broll, Jan Burakowski, Jadwiga Chłopecka, Marcin Drzewiecki, Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Józef Lewicki (przewodniczący), Danuta Przemieniecka

REDAKTOR TECHNICZNY: Elżbieta Matusiak

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Adres redakcji i administracji: 00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
NBP: Warszawa IV OM 1049-4040-132. Cena zł 90,—. Prenumerata roczna: 1080,— zł

Podpisano do druku i druk ukończono w sierpniu 1986 r. Nakład 20.500 egz.

Ark. druk. 2,5 ark. wyd. 4,5. Papier ilustr. V kl., 70 g.

Wojskowa Drukarnia w Gdyni, Zam. 0675 z 1986 r. L-4

KORRESPONDENCI TERENOWI: BIELSKO-BIAŁA — Helena Malysiak — Sucha Beskidzka, ul. Zjednoczenia 23, tel. 22-47, CHEŁM — Irena Muda — Woj. Bibl. Publ., Plac Tysiąclecia 2, tel. 520-61, GORZÓW WIELKOPOLSKI — Lucyna Kotecka — Woj. Bibl. Publ. ul. Łokietka 37, tel. 239-47, TARNÓW — Zofia Rogowska — Woj. Bibl. Publ., ul. Staszica 6, tel. 22-20-93.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

UKAZUJE SIĘ OD ROKU 1949

Lipiec-Sierpień 1986

Kształcenie bibliotekarzy na poziomie wyższym – mity i rzeczywistość

MAREK NAHOTKO

Ostatnio na łamach naszych czasopism bibliotekarskich, głównie w „Poradniku Bibliotekarza” i „Bibliotekarzu”, bardzo często gości problem kadr bibliotecznych, szczególnie ich kształcenia i efektywnego wykorzystania. Częstotliwość pojawiania się tego tematu świadczy o jego ważności i o potrzebach nowych rozwiązań. Cieszyć więc tylko może każda próba znalezienia optymalnego wyjścia z nienajlepszej, jak wynika z wypowiedzi, sytuacji.

Jest jednak pewna sprawa, którą obserwuję od dłuższego czasu, a która mnie niepokoi. Dziwi mnie mianowicie stałe narzekanie na jakość wiedzy i umiejętności młodych absolwentów studiów bibliotekoznawczych.

Zaczynam mieć wrażenie, że absolwent bibliotekoznawstwa to wymarzony chłopak (czy raczej częściej dziewczyna) do bicia, na którego można złożyć odpowiedzialność za różne kłopoty naszego bibliotekarstwa. Przy okazji można także dać upust swoim zapędom reformatorskim i zaproponować nowy sposób produkcji chłopców do bicia (czyli zmiany w programach studiów).

Po przeczytaniu ostatnio paru artykułów traktujących o powyższym uznałem, iż dają one tak niejasny obraz sytuacji, że trudno wyrobić sobie jakiegokolwiek pojęcie o naszych absolwentach, oprócz tego, że sytuacja jest bardzo zła. Odniosłem także wrażenie, że powoli zaczynają, jeśli nie w świadomości starszej (kierowniczej)

kadry bibliotekarskiej to przynajmniej na łamach naszych czasopism, funkcjonować różne mity, które następnie żyją własnym życiem i niedługo wszyscy będą wiedzieli, że absolwent bibliotekoznawstwa jest złym pracownikiem, chociaż nikt do końca nie będzie umiał powiedzieć, dlaczego.

Chciałbym, aby ten artykuł był przedstawieniem drugiej strony medalu, a więc sytuacji widzianej oczyma absolwentów studiów bibliotekoznawczych.

Przyjrzyjmy się więc owym mitom.

Po pierwsze absolwent bibliotekoznawstwa jest sfrustrowany. Przychodzi do pracy i okazuje się, że praktyka, jaką zastaje, nie przystaje zupełnie do teorii, jaką nabył na studiach. To tworzy nerwice.

Cóż można na to odpowiedzieć? Istotnie zderzenie z rzeczywistością, jaka panuje w niektórych naszych bibliotekach, w konfrontacji z najnowszymi osiągnięciami światowymi, o których opowiadano studentom na zajęciach, może w osobach o słabszej kondycji psychicznej spowodować frustrację. Czy to jednak oznacza, że — aby nie byli sfrustrowani — należałoby ich uczyć o tym, jak bywa w praktyce, a jak nie powinno być?

Poza tym należy zastanowić się, co naprawdę powoduje obecnie frustrację u młodych ludzi. Może raczej to, że absolwent bibliotekoznawstwa, chcąc zostać w mieście, gdzie jego wiedza będzie lepiej wykorzystana, musi oddać za wynajęcie pokoju więcej niż połowę swojej pensji? A może powodem jest właśnie pierwsza pensja, której wysokość jest taka, że absolwent ma prawo się zastanawiać, czy w ogóle w Polsce jeszcze ktoś tyle zarabia?!

Zaczynam mieć wrażenie, że absolwent bibliotekoznawstwa to wymarzony chłopak (czy raczej częściej dziewczyna) do bicia, na którego można złożyć odpowiedzialność za różne kłopoty naszego bibliotekarstwa. Przy okazji można także dać upust swoim zapędom reformatorskim i zaproponować nowy sposób produkcji chłopców do bicia (czyli zmiany w programach studiów).

Nie są to oczywiście sprawy, które ja czy nawet całe środowisko bibliotekarskie mogłoby załatwić od ręki i znaleźć na nie natychmiastowe panaceum. Ciężar problemów bytowych odczuwamy wszyscy, jednak to, że problem jest powszechny, że wkomponował się tak dokładnie w otoczenie, nie oznacza, że nie warto o nim mówić. Zresztą w jednym z artykułów w „Poradniku Bibliotekarza” (Z. Hajdała: *Zacząć od właściwego końca* — 1985 nr 4 s. 95—102) przeczytałem, że również środowisko bibliotekarzy wiejskich jest sfrustrowane, tym razem niemożnością realizacji swoich planów szerzenia kultury i oświaty. Może więc frustracja jest znakiem naszych czasów?

Po drugie absolwent bibliotekoznawstwa nie ma wiedzy praktycznej. Jest to dziwny zarzut, bowiem około połowa zajęć na studiach bibliotekoznawczych ma charakter praktyczny. Student odbywa także trzy miesięczne praktyki w realnie działających bibliotekach.

Śmiem twierdzić, że absolwent bibliotekoznawstwa umie: katalogować, klasyfikować, prowadzić księgi inwentarzowe, tworzyć różnego typu kartoteki, zna metodykę budowy bibliografii, sposoby posługiwania się informatorami, potrafi przeprowadzić lekcję biblioteczną oraz opracować analizę dokumentacyjną, a także zna wiele innych praktycznych czynności. Tego wszystkiego studenci uczą się praktycznie na studiach. Jest oczywiście, że po przyjęciu do konkretnego miejsca pracy, gdzie tradycyjnie ustalone są własne formy działalności (czasem niewłaściwie), musi upłynąć pewien okres wymagany dla dostosowania się do specyfiki konkretnej sytuacji. Z moich obserwacji wynika jednak, że ten niezbędny okres jest dla absolwentów bibliotekoznawstwa wielokrotnie krótszy niż dla absolwentów innych kierunków (co myślę o ich przy-

stawianiu do bibliotek, napisałem w „Bibliotekarzu” 1985 nr 3). Sądzę, że świadczy to o dobrym przygotowaniu absolwentów bibliotekoznawstwa.

Dziwnie natomiast brzmią żądania, aby absolwenci ci znali np. zagadnienia organizacji, kierowania, zarządzania, finansowania, administracji. O ile się orientuje, tego typu problemy wykładane są na zupełnie innych kierunkach (ekonomicznych), gdzie studenci zgłębiają je przez całe cztery lata studiów. Czy absolwent bibliotekoznawstwa musi mieć kwalifikacje głównego księgowego, żeby się nadawał do pracy w bibliotece? Czy ma on być omnibusem, alfą i omegą znającą dosłownie wszystko? Zdaję sobie sprawę z tego, że opanowanie w.w. umiejętności często przydaje się w praktyce. Uważam, że wiedza z zakresu organizacji bibliotek i sieci bibliotecznych, jaką bibliotekoznawcy zdobywają na studiach, jest wystarczająca dla właściwego zarządzania tą instytucją.

Studenci na studiach poznają także podstawowe akty prawne dotyczące działalności bibliotecznej i informacyjnej. Orientacja w gąszczu przepisów prawnych i kilometrów kwadratowych płacht papieru, które wypełnia się corocznie dla celów sprawozdawczych itp., jest oczywiście potrzebna, ale czy jest sens uczyć tego na studiach wyższych?

Po trzecie absolwenci bibliotekoznawstwa nie są w stanie sprostać wielu pracom, zwłaszcza jeśli dotyczą one nowoczesnych form działalności informacyjnej, i wówczas specjaliści z dziedziny, której informacja dotyczy, są dla jej przygotowania niezbędni. Twierdzi się, że aby przygotować analizę dokumentacyjną czy dane dla systemów faktograficznych, trzeba mieć wiedzę fachową z opracowywanej dziedziny.

Nie jest to również prawdą. Absolwent bibliotekoznawstwa doskonale potrafi dać sobie radę z analizą dokumentacyjną każdego dokumentu i na każdy temat. Z pewnością pomocne będą mu w tym różnego typu tablice klasyfikacyjne, słowniki terminologiczne i inne tego rodzaju narzędzia, tworzone przez specjalistów z danej dziedziny wraz z dokumentalistą. Twierdzą jednak, że wykorzystywanie np. inżyniera elektronika do tworzenia analiz dokumentacyjnych jest marnotrawstwem.

Jeżeli chodzi natomiast o innego typu prace, iak np. praca z systemami informacji faktograficznej, to w naszym kraju w ogóle jest niewiele specjalistów w tej dziedzinie (i w innych najnowszych kierunkach badań, np. dotyczących systemów wiedzy), dlatego więc absolwenci mieliby być lepsi? Ktoś ich musi przecież tego nauczyć. Ewentualni nauczycie-

le muszą najpierw sami dobrze poznać te zagadnienia.

Wiele nieporozumień dotyczy również programu studiów. Twierdzi się, że jest to worek, do którego łąduje się to, co jest aktualnie pod ręką. Ponieważ programy studiów są zróżnicowane w zależności od ośrodka, trudno snuć rozważania ogólne, czasem jednak twierdzenie takie jest prawdą. Zdarza się, że studenci muszą „polykać” zupełnie nie związane z działalnością biblioteczną i informacyjną przedmioty, jak np. etnografię. Trudno jednak zgodzić się z twierdzeniem, że np. literatura jest bibliotekarzowi niepotrzebna (M. Drzewiecki: Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy sieci bibliotek publicznych. „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 5 s. 135—138). Ilość (i zakres) przedmiotów jest zresztą zróżnicowana w zależności od specjalizacji, jaką wybiera student. W świetle tego zupełnie zrozumiała jest więc obecność informatyki na specjalizacji informacji naukowej czy pewne zagadnienia mikrobiologii na specjalizacji związanej ze starą książką, ponieważ znajomość tych zagadnień jest niezbędna dla konserwacji rękopisów i starych druków.

Studia bibliotekoznawcze nie mogą być jednak konglomeratem, nie można na nich uczyć wszystkiego, co tylko może się w życiu przydać, jak np. zasad ekonomii itp., o czym pisałem wcześniej. Innym nieporozumieniem wydaje mi się propozycja, aby stworzyć specjalny rodzaj studiów, na których nauczałoby się jednocześnie dokumentalistyki i jakiejś innej dziedziny (rolnictwa, medycyny, matematyki, biologii itp.), dla której absolwent opracowałby informację (J. Gałczyński: *O model absolwenta studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*, „Przełaz Biblioteczny” 1985 z. 1 s. 55—62). Oprócz zastrzeżeń, które sformułował sam autor, można dodać jeszcze jedno: absolwent takich studiów nie byłby ani dokumentalistą, ani specjalistą danej dziedziny. Być taką hybrydą to jest dopiero powód do frustracji!

Chciałbym zakończyć jakimiś konkluzjami.

Oczywiste jest, że kształcenie bibliotekoznawców w szkołach wyższych nie jest procesem idealnym. Uczelnia jest to bowiem żywy organizm społeczny i jako taki zawsze będzie miała pewne wady. Należy starać się, aby była ich jak najmniej, ale droga do tego — uważam — nie wiedzie przez tworzenie wymyślnych struktur kształcenia, oderwanych od rzeczywistości i tradycji naszego szkolnictwa. Sposób kształcenia bibliotekarzy na-

leży ujednoczyć w stosunku do form kształcenia we wszystkich innych zawodach, trzeba je wpisać w struktury szkol-

Smiem twierdzić, że absolwent bibliotekoznawstwa umie: katalogować, klasyfikować, prowadzić księgi inwentarzowe, tworzyć różnego typu kartoteki, zna metodykę budowy bibliografii, sposoby posługiwania się informatorami, potrafi przeprowadzić lekcję biblioteczną oraz opracować analizę dokumentacyjną, a także zna wiele innych praktycznych czynności. Tego wszystkiego studenci uczą się praktycznie na studiach.

nictwa istniejącego w naszym kraju, a nie budować oddzielnych struktur. Dlatego zgadzam się z p. Drzewieckim co do potrzeby rozbudowy bibliotekarskiego szkolnictwa średniego. Tak jak istnieją np. zespoły szkół mechanicznych, mogłyby powstawać zespoły szkół bibliotekarsko-publifikacyjno-księgarsko-archiwistycznych. Z ciekawą inicjatywą utworzenia takiej szkoły (o nieco mniejszym zakresie) wystąpił ostatnio np. w Krakowie. Sądzę, że jest to cenna inicjatywa.

Unormowaniu powinna ulec także pragnym zawodowa. Do zawodu przyjmować się powinno wyłącznie ludzi wykształconych kierunkowo, a nie jak to ma miejsce obecnie, wszystkich chętnych. Nie oznacza to oczywiście, że wszystkich pracujących obecnie w bibliotekach a nie mających wykształcenia specjalistycznego należy wyrzucić z pracy (takie opinie świadczące o błędnym zrozumieniu mego artykułu doszły do mnie po publikacji w „Bibliotekarzu”). Po wielu latach praktyki są to często bardzo cenni już obecnie fachowcy. Jednak tego typu kształcenie kadr (w praktyce, drogą prób i błędów) jest zbyt kosztowne.

Dziwnym pomysłem wydają mi się natomiast twierdzenia o konieczności tworzenia jakichś list kandydatów do stanowisk kierowniczych (p. Drzewiecki) przez SBP czy inne organizacje. W polskim bibliotekarstwie powinny panować normalne, zdrowe stosunki i wówczas o przyjęciu do pracy i o awansach decydować powinny: wykształcenie (specjalistyczne, kierunkowe!) i jakość pracy. Jeszcze raz rzucam hasło: bibliotekarstwo dla bibliotekarzy!

Wokół olsztyńskich bibliotek łączonych

HENRYK JAKUBIEC

Inicjatywy łączenia bibliotek publicznych z placówkami bibliotecznymi innych sieci w województwie olsztyńskim zrodziły się z obserwacji istniejącego stanu rzeczy i doświadczeń współpracy ze szkołami, PGR-ami i zakładami pracy. Zawierane były w tej sprawie oraz nowelizowane w konsultacji ze związkami zawodowymi, kompetentnymi władzami zainteresowanych resortów porozumienia, umowy, opracowano odpowiednie wytyczne. Źródłem inspiracji prawnych do zabiegów w tym kierunku był w 40-lecie PRL najpierw *Dekret z dnia 17 kwietnia 1946 o bibliotekach i o piece nad zbiorami bibliotecznymi*, a następnie obowiązująca od 9 kwietnia 1968 r. *Ustawa o bibliotekach*. Usankcjonowanie i unifikację dotychczasowych uprawnień i obowiązków w zakresie m.in. doskonalenia sieci bibliotecznych różnych resortów oraz czytelnictwa daje *Ustawa o upowszechnianiu kultury z 26 kwietnia 1984 r.* W art. 11 p. 2 tego dokumentu czytamy:

W drodze umów lub porozumień zawieranych przez jednostki określone w ust. 1 mogą być tworzone wspólne instytucje i placówki upowszechniania kultury.

Zasady ich finansowania rozstrzyga art. 32 p. 1 tej ustawy słowami:

Upowszechnianie kultury finansowane jest ze środków własnych jednostek realizujących zadania w zakresie upowszechniania kultury, o których mowa w art. 8, ze środków przekazywanych przez organizatora instytucji lub placówki upowszechniania kultury oraz z Funduszu Rozwoju Kultury.

PIERWSZE POROZUMIENIA

Pierwsze w województwie olsztyńskim porozumienia mające na celu koordynację poczynań w sprawie obsługi czytelnictwa w zakładach pracy zawarte zostały, z inicjatywy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej, z odpowiednimi związkami zawodowymi. Najwcześniej, bo już 31 stycznia 1963 r., obsługę czytelników w państwowych gospodarstwach rolnych do początku lat siedemdziesiątych regulowały *Zasady współpracy między bibliotekami publicznymi a Związkiem Zawodowym Pracowników Rolnych w zakresie organizacji punktów bibliotecznych w PGR-ach na terenie woj. olsztyńskiego.*

W kilka lat później, 12 maja 1969 r., podpisane zostało porozumienie między Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną oraz Wojewódzką Komisją Związków Zawodowych dotyczące zasad współdziałania związków zawodowych i bibliotek publicznych w zakresie rozwoju czytelnictwa wśród załóg i członków rodzin pracowniczych. Obydwa dokumenty zaktywizowały związki zawodowe i biblioteki publiczne do organizacji szkoleń, praktyk, instruktażu, a także dokonywania analiz wyników czytelnictwa w środowiskach PGR-owskich, szpitalach, domach pomocy społecznej i różnych innych zakładach pracy.

W wyniku międzyinstytucjonalnego współdziałania oraz pohospitacyjnych wniosków zaczęły powstawać pierwsze wspólnie finansowane filie biblioteczne.

Porozumienie bibliotek publicznych z WKZZ z końca lat sześćdziesiątych pomogło np. w sprawie częściowego uporządkowania i poprawy obsługi czytelniczki załóg pracowniczych w miastach. Umożliwione zostały większe biblioteki związkowe.

Problem uporządkowania obsługi czytelników w zakładach pracy w miastach, w skali kraju, podjęty został i zinterretowany dopiero w instrukcji Centralnej Rady Związków Zawodowych z 9 kwietnia 1975 r.¹

ORGANIZACJA BIBLIOTEK ŁĄCZONYCH

Planową organizację bibliotek łączonych w PGR-ach województwa olsztyńskiego umożliwiło nowelizowane porozumienie z 30 października 1971 r. dotyczące obsługi załóg pracowniczych i in. państwowych przedsiębiorstw rolnych. Dnia 3 stycznia 1973 r. Gdańskie Przedsiębiorstwo Hodowli Zwierząt Zarodowych (obejmujące zasięgiem działania również olsztyńskie) zaleciło POHZ-etom i stadnikom koni w woj. olsztyńskim regulować sprawy czytelnictwa w podległych administracyjnie ośrodkach również zgodnie

¹ Instrukcja w sprawie zasad organizacji i prowadzenia związkowych bibliotek zakładowych przyjęta uchwałą Sekretariatu Centralnej Rady Związków Zawodowych z dn. 9 kwietnia 1975 r.

z wytycznymi o współpracy bibliotek publicznych z PGR-ami².

W r. 1974, już na podstawie konkretnych przykładów funkcjonowania bibliotek publiczno-zakładowych w PGR, sformułowane zostały zasady ich organizacji w dokumencie z 1 kwietnia³.

W końcu 1972 r. w PGR-ach istniało 6 połączonych lokalowo, księgozbiorami i personalnie filii — 4 w powiecie braniewskim oraz po jednej w ostródzkim i piskim.

Planową akcją łączenia bibliotek publicznych (lub ich filii) z bibliotekami szkolnymi poprzedził eksperyment. Formalne podstawy do organizacji bibliotek publiczno-szkolnych na wsi stanowił dokument *Podstawowe zasady działalności bibliotek publiczno-szkolnych w powiecie bartoszyckim*, przygotowany w Dziale Instrukcyjno-Metodycznym WiMBP a zaakceptowany przez Kuratorium Okręgu Szkolnego i Wydział Kultury PWRN. Jesienią 1972 r. na terenie województwa olsztyńskiego eksperymentalnie powołanych zostało 5 bibliotek publiczno-szkolnych: najpierw 3 w powiecie bartoszyckim (w Bukowcu, Dąbrowie i Rodnowie), następnie 2 dalsze w powiecie kętrzyńskim (w Kruszewcu i Nowej Różance)⁴.

W dniach 12-13 grudnia 1972 r. obradowała w Olsztynie pierwsza wojewódzka konferencja poświęcona problemom biblioterapii i organizacji bibliotek szpitalnych. Jej wynikiem są skonsultowane z Ministerstwem Zdrowia i Opieki Społecznej *Wytyczne w sprawie poprawy obsługi bibliotecznej szpitali i sanatoriów oraz pensjonariuszy domów pomocy społecznej w woj. olsztyńskim*⁵. Wyprzedziły one o dwa lata ministerialne zasady obsługi bibliotecznej w zakładach służby zdrowia⁶ i o cztery lata *Wytyczne w sprawie usprawnienia działalności bibliotek w zakładach resortu zdrowia i opieki społecznej sprawujących opiekę stacjonarną*⁷. Pierwsza filia biblioteczna w szpitalu zorganizowana została w r. 1973 w Ila-

wie, dwie następne w rok później w Morigu i Działdowie.

Na koniec 1974 r. w woj. olsztyńskim wzrosła ilość bibliotek łączonych z 18 do 39. W trzy lata później, już w warunkach nowego podziału administracyjnego kraju, ich stan wyniósł 37. Pod koniec 1977 r. pracowały 22 biblioteki publiczno-szkolne, 13 publiczno-zakładowych i 2 publiczno-szpitalne. W latach następnych, mimo sporadycznych przypadków likwidacji spowodowanej niskimi wynikami czytelnictwa (np. publiczno-zakładowa w Lipowcu) lub rezygnacji z połączenia księgozbiorów (publiczno-szkolne w Galinach i Dąbrowie), biblioteki łączone przejawiały tendencje rozwojowe. Większość z nich, działająca m.in. za pośrednictwem punktów bibliotecznych, osiąga imponujące wyniki czytelnictwa.

Na dzień 31 grudnia 1985 w woj. olsztyńskim pracowały 54 biblioteki łączone. Najwięcej jest bibliotek publiczno-szkolnych (21), przed publiczno-zakładowymi w PGR (20), publiczno-szpitalnymi (8) i publiczno-zakładowymi w miastach (5).

Zasady funkcjonowania bibliotek łączonych w woj. olsztyńskim na ogół zdają egzamin w konfrontacji z praktyką obsługi czytelników. Wzbogacają je resortowe i międzyresortowe zarządzenia oraz porozumienia:

— *Zarządzenie nr 472 z dn. 14 grudnia 1974 r. i nr 53 z dn. 28 lutego 1975 r. Ministra Rolnictwa w sprawie zasad wynagradzania służby bibliotecznej resortu rolnictwa oraz organizacji placówek kulturalno-oświatowych w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Rolnictwa*⁸.

— *Porozumienie Ministra Oświaty i Wychowania z Ministrem Kultury i Sztuki z dn. 18 czerwca 1980 r. w sprawie zasad współpracy bibliotek publicznych z bibliotekami szkolnymi*⁹.

Z uwzględnieniem powyższych dokumentów w województwie olsztyńskim przy tworzeniu bibliotek łączonych obowiązują:

— *Instrukcja z listopada 1975 r. w sprawie organizacji sieci bibliotecznej i czytelnictwa w gospodarstwach podległych Zjednoczeniu PPGR w Olsztynie*,

² O tej decyzji poinformowana została WiMBP odrębnym pismem.

³ Zob. „Bibliotekarz Olsztyński” 1974 nr 2 s. 11.

⁴ J. Burakowski. *Biblioteki publiczno-szkolne po roku „Bibliotekarz Olsztyński”* 1973 nr 2.

⁵ Zob. „Bibliotekarz Olsztyński” 1973 nr 4 s. 17.

⁶ Dz. Urz. MZiOS 1974 nr 23.

⁷ Dz. Urz. MZiOS 1976 nr 13.

⁸ Dz. Urz. Min. Rolnictwa 1974 nr 11 i 1975 nr 4.

⁹ Pismo powielone KL-5114/10/20 z 15 lipca 1980 r.

— Wytyczne do działalności bibliotek publiczno-szkolnych w woj. olsztyńskim z dn. 17 grudnia 1982 r. firmowane przez Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Wydział Kultury i Sztuki UW w Olsztynie.

W innych przypadkach łączenia bibliotek aktualność do czasu nowelizacji utrzymują dokumenty z lat wcześniejszych.

SZANSE NA GENERALNE UPORZĄDKOWANIE

Po zbilansowaniu zapisów prawnych oraz przemysłów podyktowanych obserwacją wydaje się, że szanse na generalne uporządkowanie spraw narosłych wokół bibliotek olsztyńskich — i nie tylko olsztyńskich — podległych różnym resortom wiąże się z nowelizacją oraz weryfikacją przepisów Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz z nadaniem im możliwości uniwersalnego, międzyresortowego zastosowania. Sprawa w tym, by w poszczególnych, „obojętnych kulturze” resortach wdrożyć przepisy porządkujące normy zatrudnienia, kwalifikacji i płac bibliotekarzy. Rodzi się pytanie, czy m.in. *Uchwała nr 158 Rady Ministrów z dn. 14 października 1985 w sprawie wynagrodzenia*¹⁰ czy też *Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dn. 14 listopada 1985 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych*¹¹ nie mogłyby zapoczątkować nowych, dobrych tradycji w tym zakresie. Uniknęłoby się przez to nagminnego powierzenia „obowiązków bibliotecznych” osobom związanym etatowo z inną pracą, które każdą swoją niekompetencją fachową w dziedzinie bibliotekarstwa gotowe są kwitować słowami: „brak czasu”. W takich okolicznościach wielkie i małe zakłady pracy, łącznie z niektórymi szpitalami, są pozbawione wykwalifikowanych bibliotekarzy, a przez to czytelniczko zaniedbane. Księgozbiory ich, różnej wielkości, są niezbyt atrakcyjne, wadliwie opracowane, a niejednokrotnie „zamrożone” w zamykanych szafach. Wbrew przepisom, czytelnikom złożonym chorobą w szpitalach jeszcze zbyt sporadycznie doręcza się książki do łóżek, gdyż — jak okazuje się — nie ma ludzi odpowiedzialnych za tę formę pracy z książką¹².

¹⁰ „Monitor Polski” 1985 nr 36 z 30 listopada.

¹¹ Dz. U. 1985 nr 56 z 20 grudnia.

¹² WBP w Olsztynie pismem z 5 marca 1986 (znak: IM/07110/4/86) zwróciła się z prośbą do Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego o spowodowanie dokonania regulacji płac bibliotekarzy szpitalnych, a w kilku innych przypadkach bezskutecznie prosi o poprawę warunków pracy i zatrudnienia (np. w ZOZ w Kętrzynie).

Ochrona książki bibliotecznej

BOLESŁAW HOWORKA

P.o. referenta w felietonie zatytułowanym „Koniec świata” („Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 11/12) poruszył bardzo ważną sprawę zabezpieczenia zbiorów bibliotecznych przed nieuczciwymi „czytelnikami”. Podejmując ten temat pragnę przedstawić swoje uwagi, omówić kilka spraw związanych z szeroko pojętą ochroną zbiorów bibliotecznych.

W rozważaniach używać będę określenia „kradzież” dla sytuacji, w której „czytelnik” zabiera z biblioteki książkę, czasopismo — bez wiedzy bibliotekarza. Sytuację, kiedy „czytelnik” nie zwraca książki formalnie mu wypożyczonej, określać będę w artykule jako „niezwroćenie materiałów bibliotecznych”. I tutaj potrzebne jest chyba wyjaśnienie: jest dla mnie sprawą oczywistą, że niezwrócenie książek przez „czytelnika”, który sobie je przywłaszczył w celu włączenia do własnej biblioteki bądź też w celu odsprzedania — jest to zawsze kradzież, „zagarnięcie mienia”; sprawca takiego działania podlega karze takiej samej jak osoba zabierająca książkę bez wiedzy bibliotekarza. Wprowadzenie przedstawione powyżej podziału na „książki skradzione” i „książki niezwrócone” jest mi potrzebne tylko dla właściwego omówienia problemu.

ŚRODKI TECHNICZNE

Uniemożliwienie „czytelnikowi” kradzieży książek nie jest sprawą prostą. W niektórych krajach, tam gdzie kupienie książki jest łatwe, ale wysoka cena nie czyni jej powszechnie dostępną i wręcz zachęca niektórych użytkowników do procederu okradania bibliotek, coraz szerzej stosowane są odpowiednie zabezpieczenia techniczne. Czytelnik ma w pełni swobodny dostęp do półek bibliotecznych, do zgromadzonych na tych półkach zbiorów, może je przeglądać, czytać, ale wyłącznie na terenie biblioteki. Nie odczuwa on stałego „nadzoru” bibliotekarza, nie może jednak z książką biblioteczną opuścić pomieszczeń biblioteki. Schowana przez niego książka — w teczce, w torbie lub w kieszeni — da znać o sobie w chwili, gdy przekraczał będzie próg biblioteki. Odezwie się wówczas dzwonek alarmowy — bibliotekarz

zostanie poinformowany, ostrzeżony, że ktoś bez jego wiedzy próbuje książkę wynieść z biblioteki; ma wtedy czas na podjęcie stosownych działań.

Włączenie dzwonka alarmowego powoduje zainstalowane w „progę” biblioteki urządzenie działające w sytuacji, kiedy w jego zasięgu znajdzie się książka, która będąc własnością biblioteki ma wmontowany przez intruzigatora drukik, kawałek metalu odpowiednio namagnesowany. Kontakt tego namagnesowanego metalu z urządzeniem zainstalowanym w progę powoduje włączenie się dzwonka.

Biblioteka, w której zainstalowane zostało takie urządzenie, ma w swoich zbiorach materiały biblioteczne odpowiednio opracowane. Książki wypożyczone przez bibliotekarza są w pomieszczeniu wypożyczalni rozmagnesowywane i nie powodują włączenia się alarmu.

W polskich bibliotekach nie ma, jak dotąd, takich urządzeń. A nie są to instalacje skomplikowane, wyprodukowanie ich na pewno nie nastęrczałoby poważniejszych trudności. W niektórych bibliotekach podejmowane były próby zlecenia konstrukcji takich urządzeń, jednak przekraczało to możliwości, przede wszystkim finansowe, jednej, nawet bardzo dużej biblioteki. W tej sprawie potrzebne są działania zespołowe, działania instytucji, która byłaby reprezentantem którejś z sieci bibliotecznych, miałyby możliwości ekonomiczne i techniczne pozwalające na załatwienie sprawy. Na pewno warto zainteresować się tym problemem.

Ale jak na razie o takich urządzeniach możemy zaledwie marzyć. Zapobiec kradzieżom można tylko przez właściwą organizację pracy w bibliotece. Najważniejsze jest zawsze działanie ludzi, odpowiedzialnych bibliotekarzy, którzy zobowiązani są do roztaczania nad zbiorami bibliotecznymi odpowiedniej opieki. Pomocne mogą być tutaj bardzo proste urządzenia techniczne, np. zawieszona lustra.

Trzeba do minimum ograniczyć „okazje czyniące złodzieja”. Nie można dopuszczać do tego, aby na półkach, do których czytelnik ma swobodny dostęp, znajdowały się książki bardzo cenne, rzadkie, poszukiwane. Encyklopedie, słowniki i inne wydawnictwa informacyjne muszą być dla czytelników dostępne. Ale właśnie tego rodzaju dzieła giną i dlatego muszą pozostawać pod „specjalnym nadzorem” bibliotekarzy.

PROBLEM

„WYPOŻYCZEŃ BEZREWERSOWYCH”

Poważne trudności mogą mieć biblioteki, które wypożyczając książki stosują system bezrewersowy. Jak nam wiadomo,

wszystkie adnotacje związane z wypożyczeniem wykonywane są przez bibliotekarza. Czytelnik nie potwierdza faktu otrzymania książki, nie pozostawia w bibliotece pokwitowania, rewersu. W takiej sytuacji niesumienny czytelnik może oświadczyć, że adnotacje na karcie książki oraz na karcie czytelnika nie odpowiadają prawdzie, bowiem książki, której zwrotu domaga się biblioteka, nie wypożyczał bądź też książkę zwrócił, a bibliotekarz nie odnotował tego faktu. I praktycznie nie ma wówczas żadnych możliwości wyegzekwowania zwrotu wypożyczonych książek przy pomocy środków prawnych. Nie będę tutaj tego tematu rozwijał, przypomnę tylko, że problem wypożyczeń bezrewersowych był już przeze mnie szerzej omówiony na łamach „Poradnika Bibliotekarza”¹.

Skuteczne działanie, które doprowadzi do zwrotu książki, opierać się musi na dobrze zorganizowanej pracy biblioteki, wypożyczalni. Podstawowym elementem tej organizacji jest wprowadzenie zasady kwitowania przez czytelnika wypożyczanych materiałów bibliotecznych, korzystanie z rewersów, a w ostateczności domaganie się pokwitowań na drukach bibliotecznych, tj. na karcie książki bądź też na karcie czytelnika.

REGULAMIN

Bardzo ważne w tej sprawie jest posiadanie przez bibliotekę dobrze opracowanego regulaminu określającego sposób i warunki korzystania ze zbiorów (regulaminu zakładowego). Biblioteka musi mieć taki regulamin, wynika to z postanowień ustawy o bibliotekach (art. 15 ust. 2), ustawa określa także sposób stanowienia tego aktu normatywnego². **Regulamin zakładowy stanowi podstawę skutecznego domagania się przez bibliotekę zwrotu wypożyczonych dzieł.** W ostateczności, kiedy wszelkie działania podejmowane przez bibliotekę w celu odzyskania książki okażą się nieskuteczne, przepisy regulaminu zakładowego stanowić będą podstawę uzyskania przez nią stosownego odszkodowania, które niesumienny czytelnik będzie musiał zapłacić. Odszkodowanie to powinno być ustalone w taki sposób, aby zmusić czytelnika do zwrotu wypożyczonej książki, i w takiej wysokości, aby po prostu nie

¹ B. Howorka: *Wypożyczanie bezrewersowe i jego aspekty prawne*, „Poradnik Bibliotekarza” 1983 nr 3 s. 51–52.

² B. Howorka: *Regulamin w bibliotece*, „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 3 s. 72–75.

opłacało mu się zatrzymanie książki za cenę zaplaceniu odszkodowania, o które biblioteka wystąpi.

Regulamin określający sposób i warunki korzystania z biblioteki musi być znany czytelnikowi. Celowe jest, aby złożył on w tej sprawie oświadczenie. Takie oświadczenie, które powinien podpisać, znajduje się na karcie czytelnika, na karcie zapisu, a także na każdym rewersie.

Działanie biblioteki zgodne z postanowieniami regulaminu zakładowego otrzyma ochronę prawa. Art. 385 § 1 kodeksu cywilnego mówi:

Regulamin wydany przez stronę upoważnioną do tego przez właściwe przepisy i w granicach tych przepisów, jak również regulamin zatwierdzony przez właściwy organ państwowy wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przy zawarciu umowy, a jeżeli postępowanie się regulaminem jest w stosunku do danego rodzaju zwyczajowo przyjęte — także wtedy, gdy strona mogła z łatwością dowiedzieć się o treści regulaminu.

Jak z tej ochrony prawa korzystać, to już inna sprawa. Pozwól sobie odestać zainteresowanych do moich artykułów na ten temat, zamieszczonych w „Przeglądzie Bibliotecznym”³ oraz w „Rocznikach Bibliotecznym”⁴.

Warto przy tym jeszcze raz przypomnieć, że uzyskanie przez bibliotekę nakazu zapłaty skierowanego do niesumiennej „czytelnika” nie jest trudne. Nakaz taki wydaje państwowe biuro notarialne na wniosek biblioteki, w wyniku postępowania upominawczego.

Znowelizowany art. 498 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

W sprawach należących do właściwości sądu rejonowego, w których powód dochodzi od swego dłużnika osobistego zapłaty sumy pieniężnej do wysokości dzie-

sięciu tysięcy złotych, pozew można wnieść do państwowego biura notarialnego z wnioskiem o wydanie przeciwko pozwanemu nakazu zapłaty.

Jak wyglądać powinien taki pozew, jaka musi być jego treść, jakie działania trzeba przedsięwziąć przed złożeniem pozwu do państwowego biura notarialnego, o tym piszę w „Przeglądzie Bibliotecznym”. Pomoc państwowego biura notarialnego bardzo przydaje się bibliotece. Korzystam z niej w moim zakładzie. Jest to działanie proste i skuteczne, tak skuteczne, że wielu czytelników, musząc zapłacić bardzo wysokie odszkodowanie, nagle odnajduje książkę, przynosi ją do biblioteki, prosi o odstąpienie od postępowania egzekucyjnego. A 10 tys. zł to kwota nawet dzisiaj niebagatelna i zapłacić ją jako odszkodowanie bibliotece nie jest łatwo. I co jest tutaj ważne — żądanie odszkodowania, jego wysokość musi wynikać z postanowień regulaminu zakładowego, do którego przestrzegania czytelnik się zobowiązał.

Regulamin może stanowić, że: (§ 33 regulaminu udostępniania zbiorów bibliotecznych w Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu).

1. W razie zagubienia lub zniszczenia pożyczonych materiałów bibliotecznych czytelnik zobowiązany jest odkupić egzemplarz tego samego autora, tytułu i roku wydania, a w razie niemożliwości jego nabycia wykonać kserokopię lub zapłacić za jej wykonanie wraz z kosztami manipulacyjnymi względnie zakupić inne dzieło (dzieła) znajdujące się aktualnie w sprzedaży i wskazane przez bibliotekę, w cenie dziesięciokrotnej rzeczywistej wartości zagubionego bądź zniszczonego dzieła. Zaplaceniu stosownej kwoty odszkodowania za zagubione bądź zniszczone dzieło może nastąpić jedynie po przedstawieniu w wypożyczalni stwierdzenia pięciu placówek antykwarycznych, w tym czterech spoza Poznania, o niemożliwości nabycia odpowiedniego dzieła.

2. Rzeczywistą wartość dzieła określa biblioteka na podstawie analizy cen antykwarycznych oraz aktualnych kosztów produkcji materiałów bibliotecznych.

INFORMUJEMY AUTORÓW, że dysponując niewielką ilością numerów nie możemy kwalifikować do druku artykułów przekraczających 8—10 znormalizowanych stron (30 wierszy) maszynopisu.

Artykułów nie zamówionych przez redakcję nie zwracamy. Zastrzegamy sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1917–1987

fakty ● wydarzenia ● iluzje

JULIUSZ WASILEWSKI

1935

Pozytywnie zakończyły się starania o przyznanie bibliotekom tytułu instytucji użyteczności publicznej oraz o ulgi pocztowe dla przesyłek bibliotecznych. Z inicjatywy Rady ZBP sprawa unormowania stosunku służbowego bibliotekarzy szkół akademickich została poruszona na konferencji rektorów.

18 II — organizacyjne zebranie Koła ZBP w Lublinie.

25–27 II — drugi państwowy egzamin bibliotekarski.

19 III — na posiedzeniu Rady ZBP omówiono sprawę utworzenia Związku Bibliotekarzy Słowiańskich. W pierwszym rzędzie postanowiono dążyć do zorganizowania zjazdu bibliotekarzy słowiańskich.

28 IV — w dorocznym Ogólnym Zgromadzeniu Delegatów Kół uczestniczyło 14 delegatów i 9 członków Rady. Przewodniczył M. Łodyński. J. Muszkowski zreferował sprawę ustawy bibliotecznej (porównanie projektu ZBP z ostatnią redakcją projektu rządowego). Postanowiono spowodować, by przy kuratoriach okręgów szkolnych powołane były komisje egzaminacyjne dla bibliotekarzy szkolnych.

20–30 V — w światowym kongresie bibliotekarzy i bibliofilów (Madryt) wzięła udział 5-osobowa delegacja z Polski, w tym J. Muszkowski reprezentujący ZBP. Muszkowski przewodniczył części obrad Sekcji Wypożyczeń Międzybibliotecznych, zainicjował zebranie uczestniczących w konferencji przedstawicieli związków bibliotekarzy z krajów słowiańskich, podczas którego uzgodniono, że w trakcie IV Zjazdu Bibliotekarzy Polskich dojdzie do roboczego spotkania bibliotekarzy słowiańskich.

27 V — nadzwyczajne posiedzenie Rady ZBP dla uczczenia pamięci marszałka Józefa Piłsudskiego. Wcześniej złożono zmarłemu hołd w Belwedrze, wysłano pisma kondolencyjne do wdowy po Piłsudskim i do ministra WRIO. Do kół skierowano okólnik z zaleceniem zorganizowania specjalnych posiedzeń. Postanowiono podjąć starania o wprowadzenie do Narodowego Komitetu Uczczenia Pamięci Marszałka Piłsudskiego 2 przedsta-

wicieli ZBP, wysunąć hasło budowy sieci bibliotek im. Marszałka Piłsudskiego i w ten sposób związać uczczenie zmarłego z realizacją ustawy bibliotecznej.

4 VI — J. Muszkowski uczestniczył w posiedzeniu Instytutu Współpracy Umysłowej (Paryż).

10 XI — zorganizowany przez Koło Krakowskie Nadzwyczajny Zjazd Bibliotekarzy i Bibliofilów dla uczczenia pamięci marszałka Piłsudskiego. W programie m.in. otwarcie wystawy książki i grafiki związanej z osobą zmarłego, uroczysty pochód do krypty wawelskiej.

Sekcja Pomocy Bezrobotnym Bibliotekarzom znalazła zatrudnienie dla 21 osób.

Sekcja Pomocy Bibliotecznej dla Bezrobotnych przekazała swoje placówki biblioteczne Związkowi Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Z usług Poradni Bibliotecznej skorzystało 2467 instytucji. Wykonano wiele skomplikowanych zleceń (m.in. zestawienie „Literatura dla katedr języka polskiego przy uniwersytetach amerykańskich” — na zlecenie Światowego Związku Polaków z Zagranicy i Polskiej Akademii Literatury). Inne przedsięwzięcia: propaganda książki i czytelnictwa, wyjazdy instruktorskie w teren, kursy bibliotekarskie, komisowa sprzedaż książek.

31 XII — ZBP liczy 467 członków zrzeszonych w 7 kołach: krakowskim (44 członków, przewodniczący E. Kuntze), lubelskim (19, Emilia Markiewicz-Białkowska), lwowskim (40, Władysław Tadeusz Wisłocki), łódzkim (31, J. Augustyniak), poznańsko-pomorskim (50, S. Wierczyński), warszawskim (230, J. Muszkowski), wileńskim (53, A. Lysakowski). Przy Radzie ZBP działają komisje: Prawnicza, Wydawnicza (dawniej Opiniodawcza), Bibliotek Naukowych (dawniej Bibliotek Szkół Wyższych), Bibliotek Fundacyjnych, Bibliotek Ogólnokształcących, Propaganda, Spraw Zagranicznych, Kształcenia Zawodowego, Łączności z Kołami.

1936

Wobec ciąglej nieefektywności starań o reaktywowanie Wydziału Bibliotek w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Rada Związku Bibliotekarzy Polskich przejęła opiekę nad całokształtem polityki bibliotecznej

w kraju. Kontynuowano wysiłki zmierzające do utworzenia sieci bibliotek naukowych, wprowadzenia w życie pragmatyki służbowej dla bibliotekarzy, archiwistów i muzealników, zapewnienia bibliotekom szkolnym fachowego kierownictwa, poprawienia stanu wyposażenia bibliotek naukowych w literaturę obcą. Związek wiele uwagi poświęcił sprawom zbiorów specjalnych, organizacji wypożyczeń międzybibliotecznych, układu księgozbioru podręcznego, organizacji oddziałów informacyjno-bibliograficznych, udostępnienia zbiorów prywatnych pracownikom naukowym. W posiedzeniach Rady ZBP czynnie uczestniczył wizytator w Wydziale Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa WRiOP — Józef Janiczek.

21 IV — audyencja przewodniczącego ZBP — Stefana Wierczyńskiego u ministra WRiOP — prof. Świętosławskiego. Omówiono całokształt spraw bibliotekarskich.

30 V — ukonstytuowała się Rada ZBP: S. Wierczyński — przewodniczący, Marian Łodyński — I wiceprzewodniczący, Adam Łysakowski — II wiceprzewodniczący, Maria Danilewicz — sekretarz, Ksawery Świerkowski — skarbnik, Jan Muszkowski, Bolesław Olszewicz, Karol Piotrowicz, Zofia Hryniewicz — członkowie.

31 V — 2 VI — IV Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Warszawie połączony z sesją IFLA (zob. „Poradnik Bibliotekarza” 1/86).

10 VII — minister WRiOP odrębnym okólnikiem zalecił bibliotekarzom szkolnym korzystanie z fachowej pomocy ZBP.

17 X — Rada ZBP wystosowała apel do kół w sprawie organizowania kursów bibliotekarskich dla pracowników bibliotek oświatowych i szkolnych.

Warszawska Poradnia Biblioteczna ZBP zarejestrowała 3110 interesantów.

Biuro Pośrednictwa Pracy ZBP uzyskało zatrudnienie dla 15 osób.

31 XII — ZBP liczy 533 członków zrzeszonych w 7 kołach.

Publikacje: Dąbrowska Wanda, Gutry Maria, Łasiewicka Halina: *Wybór książek dla dzieci i młodzieży. Powieść — opowiadania — poezje. Katalog informacyjny*. T. 2 (oprac. przez Poradnię Biblioteczną); *IV Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Warszawie 31 maja — 2 czerwca 1936 r. Referaty* (Cz. 1—2);

Stefan Vrtel-Wierczyński przewodniczący ZBP w l. 1933—1939.

Bar Adam: *Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących* (Prace Biblioteczne Koła Krakowskiego ZBP); Kurkowska Eugenia: *Przegląd treści „Chimery” 1901—1905.*

1937

W wyniku ożywionej działalności ZBP na terenie Sejmu i Senatu Komisja Oświatowa uchwaliła rezolucję wzywającą do reaktywowania Wydziału Bibliotek, dokonania specjalizacji głównych bibliotek państwowych i przyznania im funduszy na specjalne zakupy, zwiększenia obsady etatowej w bibliotekach naukowych, zakończenia prac nad projektem pragmatyki bibliotekarzy i archiwistów, przyspieszenia prac nad ustawą biblioteczną.

ZBP nawiązał bliższe kontakty z archiwistami, rozpatrywano projekt utworzenia wspólnej organizacji zawodowej.

12—13 II — na posiedzeniu Rady postanowiono podjąć starania o przyznanie kierownikom bibliotek szkolnych niżki godzin.

12 II — konferencja na temat organizacji szkolnictwa bibliotekarskiego zorganizowana przez Koło Warszawskie. Omówiono projekt organizacji kształcenia

zawodowego bibliotekarzy (dla bibliotekarzy naukowych — kursy dwuletnie o partę o uniwersytecie i wielkie biblioteki naukowe; dla bibliotekarzy oświatowych — kształcenie 3-stopniowe: na poziomie uniwersyteckim, w rocznych szkołach bibliotekarskich, na kursach krótkoterminowych).

24 II — Rada ZBP zwołała konferencję w sprawie utworzenia Społecznego Funduszu Wydawniczego.

27 II — Rada ZBP postanowiła wystąpić do władz z memoriałem przestrzegającym przed zdarzającymi się coraz częściej przypadkami obsadzania stanowisk bibliotekarskich przez nefachowców. Zgłoszono akces ZBP do stowarzyszenia Rada Książki (delegat ZBP — Wacław Borowy). Z inicjatywy Związku Rada Książki utworzyła Komisję ds. Bibliografii Bieżącej.

17 III — powstało Koło Śląskie ZBP.

23 IV — 5 V — kurs dla kandydatów do bibliotekarskich egzaminów państwowych zorganizowany przez Koło Warszawskie (następny kurs — 18 X — 6 XII).

3 VI — w wyniku starań ZBP minister WRIOP wydał okólnik polecający samorządom terytorialnym popieranie akcji bibliotecznej.

5 VI — ZBP zorganizował konferencję poświęconą omówieniu dezzyderatów pod adresem przyszłej ustawy bibliotecznej. Dokonano także analizy analogicznych ustaw w krajach skandynawskich i w Czechosłowacji.

6 VI — Ogólne Zebranie Delegatów Kół. Aleksander Birkenmajer wygłosił referat *Dwudziestolecie ZBP*. Nadano tytuł członka honorowego ZBP Helenie Radlińskiej.

7 VI — na posiedzeniu Rady ZBP dokonano ostatecznej redakcji projektu nowelizacji ustawy o szkołach akademickich w punkcie dotyczącym bibliotek. Postanowiono, że za recenzje publikowane w „Przeglądzie Bibliotecznym” autorzy będą otrzymywali honorarium (4 zł za stronę).

1 VIII — w związku z przejściem na emeryturę Stefana Dembego, dyrektorem Biblioteki Narodowej został S. Wierczyński, przewodniczący ZBP.

13 VIII — Józef Grycz reprezentował ZBP na posiedzeniu Komisji Normalizacyjnej IFLA.

24—25 VIII — J. Grycz reprezentował ZBP na sesji IFLA w Paryżu.

Na Międzynarodowej Wystawie w Paryżu Rada ZBP zaprezentowała 6 plansz ilustrujących: ogólnopaństwową sieć bibliotek naukowych, sieć miejską (na przy-

kładzie Warszawy), sieć powiatową (na przykładzie powiatu wileńsko-trockiego), działalność bibliotek dziecięcych, organizację ZBP, organizację bibliotek wojskowych. Plansze wykonała malarka Maria Orębska. Zaprezentowano ponadto plany architektoniczne Biblioteki Jagiellońskiej oraz wykonany przez Poradnię Biblioteczną ZBP model biblioteki ruchomej przeznaczonej dla czytelników wiejskich. Jury przyznało Radzie ZBP Dyplom Honorowy, a W. Dąbrowskiej i M. Danilewiczowej złote medale.

31 XII — ZBP liczy 591 członków.

Publikacje: *Przewodnik Literacki i Naukowy 1933—1935* (praca zbiorowa przygotowana przez Poradnię Biblioteczną pod redakcją W. Dąbrowskiej, kontynuacja katalogu *Książki w bibliotece*); *IV Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Warszawie dn. 31 maja — 2 czerwca 1936 r. Protokoły* (opracował Ksawery Świerkowski); *Bańkowski Piotr: Rękopisy rewindykowane przez Polskę z ZSRR na podstawie traktatu ryskiego i ich dotychczasowe opracowania*; *Kuntze Edward: Zwrot polskich zbiorów bibliotecznych z Rosji*. Grycz Józef: *Les bibliothèques polonaises*; *Semkowicz Aleksander: Przegląd treści „Museionu” 1911—1913*.

1938

9 II — spotkanie przedstawicieli Rady ZBP z archiwistami w sprawie utworzenia wspólnej organizacji zawodowej.

11—12 II — na posiedzeniu Rady ZBP W. Dąbrowska złożyła sprawozdanie z prac nad utworzeniem Instytutu Książki i Czytelnictwa. Wystąpiono do Polskiej Akademii Umiejętności z propozycją zwołania w r. 1939 zjazdu naukowego na temat zaopatrywania bibliotek w literaturę obcą. Postanowiono utworzyć Bibliotekę Rady ZBP, zobowiązano Koła do nadesłania po jednym „egzemplarzu obowiązkowym” własnych wydawnictw do Rady i do Poradni Bibliotecznej.

8 V — Ogólne Zebranie Delegatów Kół ZBP zobowiązało Radę ZBP, by w porozumieniu z Państwową Radą Archiwalną i Związkiem Muzeologów Polskich zajęła się opracowaniem zagadnienia ochrony archiwów, bibliotek i muzeów na ewentualność wojny lotniczej. Związek przejął od Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy Roczną Szkołę Bibliotekarską, której prowadzenie powierzono Zarządowi Koła Warszawskiego. Wybrano radę: S. Wierczyński — przewodniczący, A. Łysakowski, Jan Niezgoda — zastępcy przewodniczącego, M. Danilewicz — sekretarz generalny, K. Świerkowski —

skarbnik, A. Birkenmajer, Z. Hryniewicz K. Piotrowicz, Antoni Stolarski — członkowie. Na redaktora naczelnego „Bibliotekarza” (którego ZBP stał się współwydawcą) powołano Ludwika Bykowskiego.

4—5 VII — w sesji IFLA w Brukseli ZBP reprezentowali A. Birkenmajer i J. Grycz.

3—24 VII — w Werkach k. Wilna ZBP zorganizował wakacyjny kurs bibliotekarski dla pracowników bibliotek naukowych i większych ogólnokształcących. Uczestniczyło 46 słuchaczy (spośród 99 chętnych), którym na mocy okólnika ministra WRiOP udzielono dodatkowo 2 tygodnie urlopu. Kierownik kursu — A. Łysakowski.

3 X — na posiedzeniu Rady ZBP omówiono projekt ustawy bibliotecznej i organizacji naczelnych władz bibliotekarskich. Postanowiono sfinalizować prace nad skróconą instrukcją katalogowania, wystąpić ponownie o reaktywowanie Wydziału Bibliotek oraz o lepsze warunki pracy w bibliotekach naukowych. Powołano komisję do opracowania projektu pragmatyki służbowej (S. Wierczyński, J. Niezgodą, A. Łysakowski). Postanowiono rozpocząć prace nad sporządzeniem fotokopii unikatów polskich, wszcząć starania o zaliczenie bibliotek do obiektów chronionych na wypadek wojny, skoordynować działania mające na celu stworzenie Centrum Dokumentacji Bibliotekarstwa. Ustalono, że V Zjazd Bibliotekarzy Polskich odbędzie się w r. 1940 w Krakowie.

W październiku ponowiono starania (bezsukteczne) o włączenie przedstawiciela ZBP do Państwowej Rady Oświecenia.

15 XII — spotkanie członków Rady z dyrekcją Biura Personalnego w Ministerstwie WRiOP w sprawie pragmatyki służbowej, tabeli stanowisk dla bibliotekarzy, reaktywowania Wydziału Bibliotek.

17 XII — na posiedzeniu Rady omawiano sprawę udziału Polski w sesji IFLA w Niemczech w r. 1940.

Warszawska Poradnia Biblioteczna ZBP urosła do rozmiarów samodzielnej, poważnej instytucji prowadzącej wielokierunkową działalność merytoryczną, badawczą, wydawniczą, szkoleniową. Rozpoczęto wydawanie dwumiesięcznika „Przewodnik Literacki i Naukowy” (pod redakcją W. Dąbrowskiej).

Roczna Szkoła Bibliotekarska ZBP uzyskała (bezpłatnie) lokal w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

Referaty Rady ZBP: Prawniczy (przewodniczący — J. Niezgodą), Wydawniczy (A. Łysakowski), Bibliotek Naukowych (S. Wierczyński), Bibliotek Ogólnokształcących (A. Stolarski), Propagandowy (K. Świerkowski), Spraw Międzynarodowych (A. Birkenmajer), Kształcenia (K. Piotrowicz), Życia Kół (L. Bykowski), Redaktor naczelny „Przeglądu Bibliotecznego” — E. Kuntze, delegat do Rady Książki (W. Borowy).

Siedziba Rady: Centralna Biblioteka Wojskowa (Al. Ujazdowskie 1).

1939

Wieloletnie uporczywe starania ZBP o ustawę biblioteczną zaczynały dawać rezultaty. Prace nad projektem ustawy weszły do programu Sejmu. Związek przygotował projekt pragmatyki służbowej, rozesłał do bibliotek uniwersyteckich projekt regulaminu użytkowego.

12 I — w wyniku zabiegów ZBP ukażo się zarządzenie ministra WRiOP w sprawie międzynarodowych wypożyczeń międzybibliotecznych.

27 III — na posiedzeniu Rady ZBP omawiano m.in. sprawę zabezpieczenia bibliotek na wypadek wojny.

25 VI — Ogólne Zebranie Delegatów Kół ZBP. Wybrano Radę: A. Łysakowski — przewodniczący, A. Stolarski, K. Piotrowicz — zastępcy przewodniczącego, M. Sokorska — sekretarz generalny, Alodia Gryczowa — zastępcą sekretarza generalnego, Jan Kossonoga — skarbnik.

22 VIII — na posiedzeniu Rady omówiono sprawę działania szkoły bibliotekarskiej oraz nowego wydania przepisów katalogowania alfabetycznego, instrukcji katalogowania zbiorów kartograficznych.

Warszawska Poradnia Biblioteczna ZBP wydała dwie publikacje: *Biblioteka gminna* oraz *Biblioteka szkolna*, oddała do druku: „Przewodnik Literacki i Naukowy”, *Problemy wychowawcze w literaturze pięknej i naukowej* (bibliografia adnotowana z uwagami metodycznymi), *Poradnia Biblioteczna uczoraj — dziś — jutro* (publikacja zawierająca m.in. projekt przekształcenia Poradni w Instytut Książki i Czytelnictwa).

31 VIII — ZBP liczy 600 członków.

Wybuch wojny przerwał legalną działalność Związku.

W IV kwartale br. nakładem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich ukążą się następujące publikacje:

pieczęć instytucji

Informator Bibliotekarza i Księgarza 1987

(nakład 7000 egz., cena ok. 260,— zł)

Trzydziesty drugi rocznik „IBiK” zawiera m.in.: wykaz dni i obchodów krajowych i międzynarodowych w r. 1987; kronikę wydarzeń krajowych i międzynarodowych związanych z książką i bibliotekami (1985—1986); informacje dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników informacji naukowej; wykaz bibliotekarzy i księgarzy odznaczonych w r. 1986 z okazji Dnia Działacza Kultury; przegląd polskiej literatury fachowej; zestawienie bibliograficzne obejmujące polskie słowniki biograficzne od czasów najdawniejszych do r. 1985; wykaz władz naczelnych i terenowych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i Stowarzyszenia Księgarzy Polskich, kronikę obu organizacji; indeks tematów zamieszczonych w „IBiK” w l. 1956—1986.

Literatura Piękna 1982

(adnotowany rocznik bibliograficzny) — nakład 5500 egz., cena ok. 850,— zł

Literatura Piękna 1983

(adnotowany rocznik bibliograficzny) — nakład 5500 egz., cena 820,— zł.

Biblioteka Muzyczna t. III

(nakład 300 + 100 egz., cena 250.— zł). Nieregularna publikacja ciągle wydawana z inicjatywy Sekcji Bibliotek Muzycznych ZG SBP. Najnowszy tom poświęcony jest głównie polskiemu czasopiśmiennictwu muzycznemu od jego początków po dzień dzisiejszy. Prócz artykułów problemowych tom zawiera bibliografię bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 1983—1984, informacje o działalności krajowej i międzynarodowej polskich bibliotek muzycznych oraz Sekcji Bibliotek Muzycznych ZG SBP.

Odbiorców, którzy nie zamówili w.w. książek za pośrednictwem sieci księgarskiej, prosimy o składanie zamówień bezpośrednio do wydawcy.

Uwaga! Biblioteka Muzyczna rozpowszechniania jest wyłącznie przez SBP

Zamówienie nr.....

Proszę o przesłanie za zaliczeniem pocztowym następujących publikacji:

1. **Informator Bibliotekarza i Księgarza 1987** egz.
2. **Literatura Piękna 1982** egz.
3. **Literatura Piękna 1983** egz.
4. **Biblioteka Muzyczna. T. III** egz.
5. **Biblioteka Muzyczna. T. II** (publikacja bezpłatna) egz.
6. **Biblioteki w Polsce** (praca zbiorowa pod red. L. Marszałka). Wwa 1983, cena 120,— zł. egz.
7. **KOŁODZIEJSKA J.: Między teorią a praktyką bibliotekarską** Wwa 1986, cena 235.— zł. egz.
8. **KOZAKIEWICZ W., BRZÓZKA B.: Biblioteka szpitalna dla pacjentów. Poradnik.** Wwa 1984, cena 70.— zł egz.
9. **KOZAKIEWICZ W.: Czytelnictwo chorych.** Wwa 1968, cena 12,— zł egz.
10.
11.

data

Główny Księgowy

Dyrektor (Kierownik)

adresat

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Zarząd Główny
ul. Konopczyńskiego 5/7
00-953 Warszawa

Wykorzystanie czasopism biblio- tekańskich

Nawiązując do omówionych przez dr. Mariana Walczaka w „Poradniku Bibliotekarza” nr 1/1986, badań dotyczących przydatności czasopism bibliotekarskich, warto dorzucić jeszcze kilka opinii.

Ministerstwo Kultury i Sztuki zwróciło się z prośbą do bibliotek wojewódzkich, ażeby uwzględniły ten temat w analizach z działalnością bibliotek publicznych w roku 1985. Pytanie brzmiało: „Czy i jak są wykorzystywane w pracy bibliotek czasopisma bibliotekarskie — zarówno ogólnopolskie, jak i regionalne”. Opinie swoje biblioteki wojewódzkie formułowały na podstawie uwag bibliotek miejskich i gminnych oraz znajomości problemu, jaką mają instruktorzy wojewódzkich bibliotek publicznych.

Wiele opinii w tej sprawie pokrywa się z wynikiem badań przeprowadzonych w Białostockiem. Jeżeli można by uszeregować czasopisma według ich uznanej przydatności w pracy bibliotek, to wyglądałoby to mniej więcej następująco: na pierwszym miejscu bezapelacyjnie znajduje się „Poradnik Bibliotekarza”, następnie „Nowe Książki”, a potem „Bibliotekarz”.

„Poradnik Bibliotekarza” plasuje się na pierwszej pozycji ze względu na swoje walory praktyczne. Dlatego ceniony jest najbardziej przez bibliotekarzy średnich i małych bibliotek, przez instruktorów, przez pracujących bezpośrednio z czytelnikami, w tym przede wszystkim z dziećmi. Zamieszczane tam materiały, konspekty i scenariusze, lekcje biblioteczne nie tylko stanowią gotową pomoc metodyczną, ale są także wzorem do przygotowania własnych imprez. Dużym zainteresowaniem cieszy się rubryka „Nowe książki dla dzieci i młodzieży”.

Stopień wykorzystania materiałów instruktażowych byłby na pewno większy, gdyby czasopisma ukazywały się terminowo — niektóre konspekty i scenariusze o charakterze okolicznościowym ukazują się za późno, już po przygotowaniu imprez we własnym zakresie, lub w ogóle za późno dla zorganizowania takiej imprezy.

Dużym zainteresowaniem cieszą się artykuły omawiające techniczne i merytoryczne rozwiązania problemów, z którymi biblioteki spotykają się na co dzień. Chętnie czytane są publikacje bibliotekarzy dzielących się swymi doświadczeniami w pracy z czytelnikiem.

„Poradnik Bibliotekarza” jest także szeroko wykorzystywany w pracy instrukcyjno-metodycznej. Działy instrukcyjno-metodyczne prowadzą kartoteki materiałów publikowanych w „Poradniku” i innych czasopismach i wykorzystują je jako pomoc przy organizowaniu szkoleń i doskonalenia zawodowego pracowników. Materiały te są często jedynym źródłem wiedzy na dany temat. Dlatego też ich stałymi czytelnikami są pracownicy bibliotek podnoszący kwalifikacje zawodowe — uczestnicy kursów kwalifikacyjnych, studiów policealnych, korzystają z

nich też studenci zaocznych studiów bibliotekarskich.

Z tego, co powiedziano wyżej, nie należy odnosić wrażenia, że wszyscy bibliotekarze z zapartym tchem czytają czasopisma fachowe, przeciwnie, można mieć pewność, że są one czytane za mało, dlatego słusznie postępuje się w województwach, w których biblioteki wojewódzkie propagują ciekawsze artykuły i materiały wśród pracowników, omawiają je i dyskutują na szkoleniach i seminariach.

H.K.

Polemiki

Najpierw trzeba poznać potrzeby

Aleksandra Niemczykowa polemizując z różnymi tezami dotyczącymi zawodu bibliotekarza i roli biblioteki w środowisku, w wywodach popartych poglądami twórców bibliotekarstwa ukazuje anachroniczny jej zdaniem model bibliotekarza — „wychowawcy”, bibliotekarza — „kierującego” czytelnikiem („PB” VI/86).

Autorka w wielu punktach ma rację, ale... właśnie, gdyby nie pewne ale... To, co uznane zostało przez nią za anachronizm, widziane z pozycji bibliotekarza mającego kontakt z różnymi środowiskami, od miejskiego, poprzez małomiasteczkowe do wiejskiego, budzi nieco inne refleksje.

Propozycja dostosowania zasobów bibliotecznych do potrzeb współczesnego człowieka jest bardzo słuszna, ale do znajomości tych potrzeb w środowisku bibliotekarz dochodzi za pośrednictwem oddziaływania wychowawczego, a także dyskryminowanego „kierowania”.

Współczesnego człowieka w myśl wywodów autorki ani nie trzeba wychowywać, ani tym bardziej nim kierować, należy mu natomiast dostarczyć potrzebny dokument. Pod tym kątem można jednak patrzeć na czytelników bibliotek naukowych, specjalnych, na użytkowników informacji w ośrodkach INTE, a nie na czytelników bibliotek publicznych. Wiadomo, że znaczną część użytkowników tych bibliotek, w szczególności wiejskich, stanowią dzieci i młodzież do lat 14. Kto ma nauczyć najmłodszych i trochę starszych czytelników poszanowania książek, kultury czytania, kto podsunie najłatwiejszą bajeczkę, a potem książki coraz trudniejsze, aż do popu-

larnonaukowych i naukowych włącznie? Dom? Szkoła? Czy bibliotekarz? Zrozumiałe jest i oczywiste, że bibliotekarz.

Czytelnikami bibliotek publicznych są także ludzie starsi, samotni, często niepełnosprawni, w stosunku do których potrzebna jest działalność bibliotekarza o charakterze opiekuńczym. Dla nich właśnie „wieczorek literacki” zorganizowany w bibliotece nie jest zwykłym „zawracaniem głowy”.

Wprowadzenie do zasobów bibliotecznych publikacji nieksiążkowych to nader słuszny postulat, który oprócz przełamania bariery psychologicznej u bibliotekarzy wymaga — jak trafnie przestrzega autorka — zaplecza lokalowego. Od siebie dodam, że konieczne jest także zaplecze finansowe, bowiem wszelka aparatura służąca do odtwarzania to bardzo kosztowny i trudno dostępny „lüksus”, na który mogą sobie pozwolić biblioteki szczebla wojewódzkiego, a nie biblioteki gminne czy ich filie. Obsługa tych urządzeń to problem oddzielny, także niełatwy do rozwiązania.

Niewątpliwie czasy „niesienia kaganka oświaty” przez biblioteki minęły bezpowrotnie. Czy oznacza to, że wszystkie działania, które podejmowano, należy oddłożyć do lamusa? W wielu środowiskach małomiasteczkich i wiejskich, nawet na terenach uprzemysłowionych, biblioteka bywa jedyną placówką kulturalną z powodzeniem stosującą różne formy — łącznie z teatrzykami kukielkowymi — popularyzacji wiedzy, książek i czytelnictwa.

Autorka preferuje formy pracy o charakterze informacyjnym — głównie wystawy. Przeciętą biblioteka publiczna dysponuje jednak z reguły zbyt małą powierzchnią, obsadą często półetatową i w takiej sytuacji działanie to jest niemożliwe. Działalność informacyjno-eksponycyjna tych bibliotek (jest ich większość w sieci bibliotek publicznych)

ogranicza się do wydzielenia półki z nowościami wydawniczymi, ewentualnie do upięcia „na słonce” obwolūt (których ostatnio jest coraz mniej).

Tworzenie warsztatu informacyjnego, główny obowiązek współczesnego bibliotekarza, wymaga przede wszystkim odpowiednich warunków lokalowych, kadrowych (wykształcenie) i rozwiązań organizacyjnych.

Lekcje biblioteczne to ostatnio modny temat w bibliotekarstwie. Zadają tylko pytanie, co zrobiono, aby przysposobienie czytelnicze i informacyjne przebiegało w ścisłej współpracy bibliotek szkolnych z publicznymi? Problem powinien być załatwiony na szczelbu ministerstw, w przeciwnym razie przysposobienie będzie się odbywało na zasadzie „Każdy sobie...”

Obserwowany w ostatnich latach rozwój sieci bibliotek publicznych oraz liczba zatrudnionych bibliotekarzy przeczy stwierdzeniu, że wraz z większą liczbą książek i czytelników zwiększa się liczba stanowisk bibliotecznych.

Chęć intelektualnego dominowania bibliotekarzy nad „resztą świata” wydaje się wybrykiem. Znane są ogólnie trudności kadrowe w bibliotekach publicznych, i nie tylko publicznych. Wśród dzisiejszych kandydatów do zawodu bibliotekarza raczej nie ma takich, którzy chcieliby wychowywać, uczyć, tworzyć warsztaty informacyjne, prowadzić działalność informacyjną. Są natomiast tacy, którzy chcą dobrze zarabiać, nie naprawować się, ewentualnie „przezimować” i ponownie zdawać na studia lub szukać czegoś bardziej intratnego.

Zawód bibliotekarza nie ma wyrobionego prestiżu w środowisku, wypracowanej pragmatyki. Wiele działań oświatowo-wychowawczych, tak niemile widzianych przez autorkę i podejmowanych jakoby z XIX-wiecznych pobudek, to właśnie sposób na podniesienie rangi zawodu, to wreszcie sprawdzone i popularne formy upowszechniania czytelnictwa w określonych środowiskach. Podkreślam, że nie chodzi o środowiska wielkomiejskie, lecz o małomiejskie i wiejskie, które na nadmiar ofert kulturalnego życia nie mogą narzekać.

Uważam, że bibliotekarz był i będzie wychowawcą, opiekunem, kierującym, bo zanim wykształci w czytelnikach „umiejętności korzystania z dokumentu i dostarcia do potrzebnych materiałów”, musi przyszłych użytkowników informacji zapoznać z biblioteką, z jej zbiorami i sposobami korzystania z nich. Nie podlega dyskusji kwestia, że powinien to czynić posługując się najnowszymi zdobyczami techniki, jednakże pod warunkiem, że będzie nimi dysponował.

STANISŁAWA NIEDZIELA

SYLWETKI BIBLIOTEKARZY

Jadwiga Tatjewska Bibliotekarz — społecznik

Mija czwarta rocznica śmierci Jadwigi Tatjewskiej, zasłużonej dla rozwoju bibliotek szkolnych i pedagogicznych m.st. Warszawy, ofiarnej działaczki społecznej.

Urodziła się 5 lutego 1916 r. w wiosce Mościec (pow. ciechanowski) w wielodzietnej rodzinie rolniczej. Wcześniej straciła rodziców — ojca w czwartym, a matkę w szesnastym roku życia — i musiała samodzielnie decydować o swoim losie. Po ukończeniu 7-klasowej szkoły powszechnej uczyła się w Warszawie w Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli i na kursach nauczycielskich prof. Czyżewskiego. Jesienią 1942 r. rozpoczęła studia w działającym konspiracyjnie Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie. Po wojnie kontynuowała je w Uniwersytecie Poznańskim, gdzie w r. 1948 uzyskała dyplom magistra filologii polskiej.

Podczas okupacji była nauczycielką języka polskiego i wychowawczynią w Zakładzie Obserwacyjno-Rozdzielczym dla dzieci bezdomnych, w tym również dzieci żydowskich, w Wydziale Opieki Społecznej Zarządu m. Warszawy. Brała udział w Powstaniu Warszawskim jako sanitariuszka. Okres do wyzwolenia przetrwała w majątku Krańnica koło Opoczna — była nauczycielką kompletów gimnazjalnych.

W czasie studiów działała społecznie w Bratniej Pomocy Uniwersytetu Poznańskiego, w sekcji kulturalno-oświatowej Koła Polonistów UP — pełniła funkcję kierownika literackiego w Teatrze Lalki i Aktora.

Jesienią 1948 r. powróciła do Warszawy, w r. 1949 zawarła związek małżeński z Wadimem Tatjewskim, ekonomistą. Urodziła dwoje dzieci — syna i córkę.

Godząc obowiązki rodzinne i zawodowe pracowała początkowo w PP „Film Polski” w wydziale filmów oświatowych jako redaktor scenariuszy. Poszukując jednak pracy, która odpowiadałaby bardziej jej zainteresowaniom, przeniosła się do Ministerstwa Kultury i Sztuki, gdzie zajmowała się sprawami rozwoju czytelnictwa w świetlicach i domach ku-

lity. W r. 1955 podjęła pracę w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Po trzech latach — już jako starszy bibliotekarz — zdecydowała się przejść do pracy w szkolnictwie — objęła kierownictwo biblioteki w Liceum im. Czackiego w Warszawie.

1 września 1962 r. Kuratorium Szkolne Warszawskie powołało ją na stanowisko kierownika Sekcji Bibliotek i Czytelnictwa w Okręgowym Ośrodku Metodycznym m.st. Warszawy. Jednocześnie powierzono jej opiekę nad biblioteką Liceum im. Rejtana, przy której wkrótce zorganizowała wzorowy gabinet metodyczny stanowiący jej pracownię instruktorską.

W ramach etatu instruktorskiego miała określoną liczbę godzin dla kierowania pracą pedagogiczną biblioteki. Prowadziła lekcje biblioteczne dla uczniów, w tym również lekcje pokazowe dla bibliotekarzy. Większość jednak czasu poświęcała działalności instruktorskiej na terenie Warszawy, wykazując dużą inwencję w doborze form pracy. Prowadziła kursy szkoleniowe, organizowała pracę zespołów samokształceniowych bibliotekarzy warszawskich, wystawy, konkursy, sesje naukowe. Była wielokrotnie angażowana do kierowania centralnymi kursami organizowanymi przez Wydział Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych Ministerstwa Oświaty. Z ramienia Sekcji Bibliotekarskiej przy Zarządzie Głównym ZNP organizowała i prowadziła kursy wakacyjne o charakterze rekreacyjno-szkoleniowym.

Na uwagę zasługuje jej duży i owocny wysiłek organizacyjny przy realizacji

wieloetapowego konkursu czytelniczego dla młodzieży, podjętego pod hasłem „Tysiąclecie Państwa Polskiego”, z inicjatywy Wydziału Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych Ministerstwa Oświaty. Pokonkursowa wystawa świadczyła o wysokim poziomie prac uczniów szkół warszawskich.

W okresie pracy w Warszawskim Ośrodku Metodycznym Jadwiga Tatjewska wytrwale i skutecznie zabiegała w Kuratorium i w inspektoratach oświaty o powołanie we wszystkich dzielnicach Warszawy instruktorów dla doskonalenia pracy bibliotek szkolnych. Miała także udział w rozwoju sieci dzielnicowych bibliotek pedagogicznych w stolicy. Była jedną z założycielek placówki na Ochocie (po przejściu na emeryturę podjęła w niej pracę w niepełnym wymiarze godzin).

Działalność instruktorską w Ośrodku Metodycznym wiązała z działalnością społeczno-zawodową w Związku Nauczycielstwa Polskiego i w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich. Działała w różnych ogniwach organizacyjnych ZNP, do przewodniczącej Sekcji Bibliotekarskiej przy Zarządzie Głównym ZNP włącznie. Równocześnie podejmowała prace społeczne w Sekcji Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych przy Zarządzie Głównym SBP, gdzie również pełniła funkcję przewodniczącej.

W r. 1969, jako przewodnicząca Sekcji Okręgowej ZNP, zorganizowała sesję naukową z okazji 25-lecia PRL i 10-lecia Sekcji Bibliotekarskiej przy Zarządzie Głównym ZNP. Wygłosiła referat, urządziła z pomocą aktywu bibliotekarzy wystawę *Dorobek bibliotek szkolnych m.st. Warszawy w 25-leciu PRL*; materiały z tej sesji opracowała w formie biuletynu.

Chętnie dzieliła się doświadczeniem i przemyśleniami publikując artykuły w roczniku „Z doświadczeń bibliotek szkolnych i pedagogicznych”, w „Poradniku Bibliotekarza”, w czasopiśmie pedagogicznych i w biuletynach Okręgowego Ośrodka Metodycznego. W pracy zbiorowej *Biblioteki szkolne w Polsce Ludowej 1944—1964* ukazały się jej dwie interesujące publikacje na temat aktywizacji czytelniczej młodzieży szkolnej. Była członkiem Komitetu Redakcyjnego rocznika „Z doświadczeń bibliotek szkolnych i pedagogicznych”.

W latach 1970—1978 była członkiem Państwowej Rady Bibliotecznej przy ministrze kultury i sztuki. Jako przedstawicielka Sekcji Bibliotekarskiej ZNP reprezentowała w tej Radzie interesy bibliotek szkolnych. W kwietniu 1978 r. została powołana do Rady ds. Bibliotek i Informacji przy ministrze oświaty i

wychowania. W uznaniu zasług otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej i inne odznaczenia i wyróżnienia. Funkcje instruktorskie pełniła do 30 sierpnia 1973 r., kiedy to ze względu na zły stan zdrowia zmuszona była przejść na emeryturę.

Była człowiekiem niesłychanie czynnym i dobrym organizatorem. Cechowała ją pracowitość i ambicja. Walczyła konsekwentnie o nadanie odpowiedniej rangi bibliotekom szkolnym w całokształcie pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Wyszkoliła liczne grono bibliotekarzy odanych pracy zawodowej i świadomych

roli biblioteki w kształtowaniu młodego pokolenia.

Helena Falkowska obserwująca jej pracę jako kierownik Sekcji Bibliotek i Czytelni w Centralnym Ośrodku Metodycznym tak wspomina: „Była Jadwiga Tatjewska najaktywniejszą kierowniczką Sekcji w skali krajowej, cenioną przez kierownictwo i pracowników Centralnego Ośrodka Metodycznego”.

Zmarła 2 lipca 1982 r. Pożegnali ją bibliotekarze szkół warszawskich, młodzież z Liceum Rejtana oraz przedstawiciele władz szkolnych.

JANINA POPEŁAWSKA

Patronowie naszych bibliotek

Emilia Sukertowa-Biedrawina - patronka Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie

Patronka Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie urodziła się 29 stycznia 1887 roku, w Łodzi, zmarła 27 grudnia 1970 r. w Pruszkowie koło Warszawy (pochowana została w Olsztynie). Była córką przemysłowca Hugona Zacherta; w rodzinie kultywowano tradycje patriotyczne. Ukończyła gimnazjum w Warszawie (1904), a następnie studiowała w Towarzystwie Kursów Naukowych na „uniwersytecie latającym”, w prywatnej szkole sztuk pięknych „Conti” w Warszawie i w Akademii Eksportowej w Wiedniu. Wrodzona aktywność i żywość umysłu skłaniała ją od wczesnej młodości do podejmowania działalności społecznej (w tajnym nauczaniu w zaborze rosyjskim oraz w ruchu kobiecym).

Z problematyką polskich Ziemi Zachodnich zetknęła się już w czasie I wojny światowej (działając w Towarzystwie Opieki nad Ofiarami Wojny miała do czynienia z rannymi jeńcami — Mazurami). Brała aktywny udział w przygotowaniach do plebiscytu na Mazurach, Powiślu i Warmii w r. 1920, działała w Komitecie Mazurskim i w Zrzeszeniu Plebiscytowym Ewangelików Polskich. Po przyłączeniu do Polski Działdowszczyzny, decyzją

traktatu wersalskiego, rozwijała na tym skrawku Mazur aktywną działalność społeczną i oświatową, mającą na celu utrwalenie polskości i rozwój kulturalny. Była m.in. organizatorką lub współorganizatorką instytucji — Mazurskiego Domu Ludowego (1922), Muzeum Mazurskiego (1927), szkół, kursów, organizacji społecznych grupujących Mazurów. Założyła w Warszawie Towarzystwo Przyjaciół Mazur i działała w Zarządzie Związku Obrony Kresów Zachodnich (późniejszy Polski Związek Zachodni). Od r. 1934 zamieszkała na stałe w Działdowie, gdzie jej drugi mąż, Józef Biedrawa — zasłużony pedagog i działacz pochodzący ze Śląska Cieszyńskiego — był dyrektorem seminarium nauczycielskiego, a następnie gimnazjum i liceum humanistycznego. Od początku lat dwudziestych była bardzo aktywna pisarsko — publikowała liczne artykuły, broszury i książki poświęcone problematyce mazurskiej i krajoznawstwu. Redagowała ukazującą się w Działdowie „Gazetę Mazurską” i kalendarze dla Mazurów. W swych pracach o historii i etnografii Mazur zwróciła uwagę na wiele tematów nieznanych dotychczas nauce polskiej (np. udział Mazurów w powstaniu styczni-

wym, swoistość kafli mazurskich). Wydała pierwszy zbiór wierszy Michała Kajki (1927).

Po wybuchu II wojny światowej ukrywa się przed okupantem wraz z mężem w Generalnej Guberni. W r. 1945, bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych, przybywa do Olsztyna. Zabezpiecza tu przed zniszczeniem księgozbiory i dokumenty, organizuje na ich podstawie bibliotekę Instytutu Mazurskiego, kieruje tym Instytutem i jego Stacją Naukową, redaguje czasopismo naukowe „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”. Niestrudzenie popularyzuje tradycje polskie na Mazurach przez publikacje, wystawy, odczyty i konferencje naukowe, opracowuje pierwszą bibliografię publikacji o Warmii i Mazurach (za lata 1945—1960).

Pięćdziesięcioletni okres wielostronnej i niestrudzonej pracy Emilii Sukertowej-Biedrawiny nad budzeniem i obroną polskości Mazur, popularyzacją przeszłości i folkloru regionu, a następnie organizacją życia naukowego w Olsztynie, jej imponujący dorobek pisarski — plasują ją wśród czołowych osobistości dziejów najnowszych regionu Warmii i Mazur. Jej dokonania w zakresie ochrony książki, organizacji bibliotek, prace bibliograficzne — czynią ją postacią szczególnie bliską bibliotekarzom.

Emilia Sukertowa-Biedrawina, niestrudzona w pracy naukowej i popularyzatorskiej, była również aktywnym działaczem wielu towarzystw naukowych i organizacji społecznych. Członkostwem honorowym wyróżniły ją m.in. Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, PTTK i Ośrodek

Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Za wielostronne dokonania została odznaczona wieloma orderami państwowymi II Rzeczypospolitej i Polski Ludowej, m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta (1930), Srebrnym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury (1937), Krzyżami Oficerskimi (1959) i Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski.

W r. 1971 uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie imieniem Emilii Sukertowej-Biedrawiny wyróżniono Wojewódzką Bibliotekę Publiczną.

Dorobek pisarski Sukertowej-Biedrawiny obejmuje ponad 800 (!) pozycji bibliograficznych. Wydała m.in. następujące książki i broszury: *Zamek w Ojcowie* (1922), *Legendsy mazurskie* (1923), *Polskość Mazowsza Pruskiego* (1925), *Mazury w Prusach Wschodnich* (1925), *Legendsy nadprądnikowe* (1928), *Diabeł na Mazurach w bajkach i podaniach* (1936), *Zarys piśmiennictwa polskiego na Mazurach Pruskich* (1936), *Bojownicy mazurscy* (1946), *Mazurskie dole i niedole* (1947), *Walka o społeczne i narodowe wyzolenie ludności Warmii i Mazur* (wspólnie z T. Grygierem, 1956), *M. Pogorzelskiej pieśniarz mazurski* (1956), *Karty z dziejów Mazur, Wybór pism* (t. 1 — 1961, t. 2 — 1972), *Dawno a niedawno. Wspomnienia* (1965).

Pełny wykaz publikacji Sukertowej-Biedrawiny zawarty jest w opracowaniu Władysława Chojnackiego i Tamary Wajsbrot — *Twórczość Emilii Sukertowej-Biedrawiny. Bibliografia* — wydanym w r. 1977 przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie.

JAN BURAKOWSKI

OPINIE • REFLEKSJE • KOMENTARZE • OPINIE • REFLEKSJE

WOJCIECH JARUZELSKI — I sekretarz KC PZPR

Konieczne jest, by działacze gospodarczy wykazywali więcej zrozumienia dla potrzeb kultury, a ludzie kultury — więcej troski o rozumną hierarchizację potrzeb. Jesteśmy przeciekowo nudzie, za dobrą masową rozrywką, urozmaiconym sposobem spędzania wolnego czasu. Na cele szczególnie ważne i pilne, jak książka, telewizja, kinematografia, fonografia, w perspektywie technika video — środki muszą się znaleźć. Ale musi też być większa odpowiedzialność w dysponowaniu pieniędzmi. Nie wolno ich trwonić na bezwartościowe przedsięwzięcia, marnotrawić papier na grafomańskie książki i czasopisma, czy lekką ręką wydawać miliony na chybione filmy, kiedy maleje liczba kin.

(...)

Wśród ludzi związanych z kulturą nie docenia się bezimiennie na ogół rzeszy jej działaczy, roli organizatorów pracy klubów i świetlic, bibliotekarzy i księgarzy, wreszcie pasjonatów uprawiających twórczość amatorską, popularyzujących własne zbiory. Ich trud wymaga życzliwego zainteresowania. Podkreślamy wagę amatorskiego ruchu artystycznego i społecznego ruchu kulturalnego, tworzącego walor autentyczności i oryginalną barwę narodowej kultury.

w referacie KC na X Zjazd PZPR

Lekcje biblioteczne poświęcone różnym przedmiotom nauczania

Zestawienie bibliograficzne

Jadwiga Andrzejewska

Zestawienie zawiera konspekty tematyczne lekcji bibliotecznycy, opublikowane w l. 1956—1985 (z wyjątkiem numerów czasopism, które nie zdążyły ukazać się do grudnia 1985 r.)

Lekcje te, opracowane głównie przez bibliotekarzy bibliotek szkolnych i publicznych, stanowią doskonałą, ściśle związaną z programem nauczania, a zatem naturalną formę przysposobienia czytelniczego i informacyjnego uczniów. Górują tym nad lekcjami prowadzonymi przez bibliotekarza, mającymi charakter nieco sztuczny, gdyż oderwane są raczej od bieżącej problematyki przedmiotów szkolnych, a że prowadzi się je rzadko, oddziałują z mniejszą siłą na motywację uczniów do przyswajania sobie eksponowanych w nich wiadomości i umiejętności, tym bardziej, że bibliotekarz właściwie nie ma możliwości ich wyegzekwowania. Niewiele więc wskóra bibliotekarz realizując program przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, jeśli nie wesprą go nauczyciele wszystkich przedmiotów nauczania pogłębiając wiadomości z tego zakresu i ćwicząc umiejętność korzystania z bibliotek i innych zbiornic dokumentów, wyszukiwania materiałów potrzebnych na lekcji i do wykonania różnych zadań, korzystania z narzędzi informacji i jej źródeł, recepcji literatury pięknej i popularnonaukowej, utrwalania rezultatów lektury i tworzenia warsztatu pracy samokształceniowej.

Szkoda, że reforma programów nauczania w szkole podstawowej nie spełniła postulatów i oczekiwań środowiska bibliotekarskiego¹. Niestety, w wykazach umiejętności, jakie powinien opanować

uczeń, bardzo niewiele — poza programem języka polskiego — znajdujemy umiejętności związane z samokształceniem. Nie są też one skorelowane z *Programem przysposobienia czytelniczego i informacyjnego*. W zasadzie programy nauczania mimo szumnie zapowiadanej reformy nadal w swej istocie są przestarzałe, nie odpowiadają bowiem idei przygotowania uczniów do kształcenia się ustawicznego.

Na Zachodzie do bibliotek szkolnych, które przekształcają się w centra dydaktyczne dysponujące wszelkimi środkami dydaktycznymi, przenosi się 10—30% godzin zajęć z różnych przedmiotów. W naszych warunkach, tam gdzie są czytelnie w bibliotekach szkolnych lub w niedaleko od szkół położonych bibliotekach publicznych, byłoby nieźle, gdyby każdy nauczyciel choć raz w roku przeprowadził po jednej lekcji bibliotecznycy ze swego przedmiotu we wszystkich klasach, w których uczy. Poza tym wielu bibliotekarzy z bibliotek publicznych oferuje gotowość poprowadzenia takich lekcji, o czym świadczy duża liczba konspektów przez nich przygotowanych.

Mamy nadzieję, że niniejsze zestawienie pomoże bibliotekarzom propagować ideę lekcji bibliotecznycy wśród nauczycieli nie tylko słowem, lecz i żywym przykładem, wielu bowiem bibliotekarzy ma kwalifikacje do nauczania jakiegoś przedmiotu.

Konspekty były drukowane w różnym czasie, toteż być może niektóre będą wymagały zmiany adresu po reformie programów, która zakończyła się w szkole podstawowej, a zaczęła w szkole średniej.

Skróty tytułów czasopism

<i>Bibl. Gdań.</i>	— Bibliotekarz Gdański
<i>Bibl. Gdań. Elb.</i>	— Bibliotekarz Gdański i Elbląski
<i>Bibl. Olszt.</i>	— Bibliotekarz Olsztyński
<i>Btbl. Zach.-Pom.</i>	— Bibliotekarz Zachodniopomorski
<i>Btł. Inf.-Instr. Miej. Bibl. Krak.</i>	— Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny. Miejska Biblioteka Publiczna w Krakowie

Szkolnych seminarium, na którym J. Piela-chowski i J. Andrzejewska wygłosili referaty, postulujące szerokie wprowadzenie problematyki przygotowania do samokształcenia w programach nauczania wszystkich przedmiotów w korelacji z *Programem przysposobienia czytelniczego i informacyjnego*, wówczas opracowywanym. Postulaty te poparli obecni na seminarium bibliotekarze i metodycy bibliotek szkolnych. Zebrani z ust wicedyrektora IPS, doc. J. Póiturzyckiego, uzyskali zapewnienie, że wnioski z seminarium będą wzięte pod uwagę przy redakcji programów nauczania.

¹ J. Andrzejewska: *Koncepcja przysposobienia czytelniczego i informacyjnego uczniów w świetle projektu programu pracy biblioteki szkolnej*. „Polonistyka” 1982 nr 5 s. 394; J. Piela-chowski: *Mechantzm rozwoju czytelnictwa uczniów i nauczycieli w programach szkolnych*. „Poradnik Bibliotekarza” 1983 nr 10 s. 243—250. Z inicjatywy Departamentu Organizacji Badań Oświatowych i Informacji Pedagogicznej MOiW, któremu podlegają biblioteki szkolne i pedagogiczne, 15 II 1983 r. odbyło się w Instytucie Programów

Biul. Kurat. Ośw. — Biuletyn Kuratorium Oświaty i Wychowania w Wychow. Katow. Katowicach
 Biul. Pedag. Pał. — Biuletyn Pedagogiczny Pałacu Młodzieży w Katowicach
 Kwart. Met. — Kwartalnik Metodyczny (WBP w Katowicach)
 Mater. Met. (Leszno) — Materiały Metodyczne (WBP w Lesznie)
 Mater. Met. (Wroc.) — Materiały Metodyczne (WIMBP we Wrocławiu)
 Pomag. Sobie w Pr. — Pomagamy sobie w pracy (WBP w Opolu)
 Por. Bibl. — Poradnik Bibliotekarza
 Por. Bibliogr.-Met. — Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny (WBP w Poznaniu)
 Rzesz. Bibl. Pub. — Rzeszowski Biblioteki Publiczne

Publikacje zawierające zbiory konspektów lekcji bibliotecznych

1. Konspekty lekcji bibliotecznych. Zabr. i oprac. E. Kuczyńska, I. Zachciał. Gdańsk 1978
2. Lekcje biblioteczne dla dzieci i młodzieży. Materiały metodyczne. Red. R. Białecka. Szczecin 1974

Szkoła podstawowa

KLASY I—III

3. BOCZAR M. Praca dydaktyczna bibliotekarza szkolnego z czytelnikami klas młodszych. *Por. Bibl.* 1974 nr 6 (s. 155—158 kl. II: Jan Brzechwa; kl. III: Maria Konopnicka)
4. GRZYŁAK A., PRZYMUS R. Jan Brzechwa — pisarz i przyjaciel dzieci. W: *Lekcje biblioteczne. Materiały pomocnicze dla nauczycieli. Oprac. zespół wizytatorów metodyków bibliotek szkolnych.* Warszawa 1976 s. 24—25
5. LYKOWSKA M. Skąd czerpać wiadomości o kraju i świecie. Konspekt lekcji bibliotecznej. *Por. Bibl.* 1983 nr 10 s. 262—263
6. SIERSZCZUŁA D. 100 rocznica urodzin Kornela Makuszyńskiego. Lekcja biblioteczna dla klas III—VI. *Por. Bibliogr.-Met.* 1984 nr 1 s. 27—30
7. SOBIERAJ K. Głos przyrody — czy znasz te ptaki? Lekcja biblioteczna (tematyczna) przeznaczona dla uczniów klas III i IV. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 146—150
8. SOBIERAJ K. Głos przyrody — z życia zwierząt. Lekcja biblioteczna (tematyczna) dla klas III i IV. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 140—145

KLASY IV—VIII

Biologia

9. ĆWIERTNIA W. Rośliny pod ochroną w Polsce. *Pomag. Sobie w Pr.* 1967 nr 3 s. 56—57

10. DANKOWSKA E. Parki Narodowe w Polsce. Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 162—170
11. Lekcja biblioteczna o kwiatach. Oprac. PiMBP w Mysłiborzu. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 156—160 Kl. IV—V.
12. ŁUNIEWSKA A., PRZEORSKA M. O szkoleniu czytelniczym za pośrednictwem tematycznych lekcji bibliotecznych. *Mater. Met. (Wroc.)* 1957 nr 2
Plan lekcji: Piękno przyrody.

13. ŁOPIŃSKA H. Lekcja biblioteczna „Ochrona przyrody” w bibliotece dla dzieci i młodzieży. *Por. Bibl.* 1957 nr 6 s. 153—161
14. NOWAK H. Ochrona naturalnego środowiska człowieka. Lekcja biblioteczna dla uczniów klas VII—VIII. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 132—140
15. POPIEL J. Lekcje biblioteczne. Kraków 1957 (s. 14—25: Lekcja tematyczna: Nasze lasy)
16. SITEK L. Wykorzystanie czasopism w celu pogłębienia wiadomości o ptakach. W: *Konspekty lekcji...* zob. poz. 1 s. 35—38
17. WÓJCIK T. Ochrona naturalnego środowiska człowieka. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 127—132
18. WÓJCIK T. Zwyczaje naszych ptaków. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 151—155

Geografia

19. BAKURA B. Czytamy o różnych krajach. (Seria z Globusem ciekawa i pożyteczna). W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 171—176
20. BIAŁECKA R. Lekcja biblioteczna o Szczecinie dla dzieci i młodzieży. *Bibl. Zach.-Pom.* 1964 nr 3/4 s. 70—77
21. BIAŁECKA R. Zabytki Szczecina. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 217—220
22. BILCZYŃSKI K. Wietnam — kraj i ludzie, literatura, sztuka, walka. Lekcja biblioteczna. *Mater. Met. (Wroc.)* 1972 nr 1 s. 49—51
Dla klas IV—V.
23. CZESZEK J. Lekcja biblioteczno-tematyczna przeznaczona dla uczniów kl. VIII. *Kwart. Met.* 1977 nr 3/4 s. 79—81
Woj. częstochowskie.
24. DUDA K. Leningrad — lekcja biblioteczna. *Bibl. Gdań. Elb.* 1977 nr 1 s. 34—37
25. KACZYŃSKA H. Zabytki województwa częstochowskiego (Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII). *Kwart. Met.* 1982 nr 3/4 s. 70—73
26. Konspekt lekcji bibliotecznej dla uczniów klas VII—VIII szkoły podstawowej. Oprac. PSKOiB w Ciechanowie. *Por. Bibl.* 1982 nr 5 s. 118—123

27. ŁABANOWSKA S. Lekcja tematyczna „Wycieczka po Warmii i Mazurach”. W: W bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny. Red. I. Nieczowa. Warszawa 1972 s. 144—149

28. MACHULAK M., SUCHOM I. Poznajemy województwo katowickie. Lekcja biblioteczno-tematyczna przeznaczona dla dzieci z klas VII i VIII. *Pomag. Sobie w Pr.* 1969 nr 4 s. 52—55

29. MEISSNER T. Polscy podróżnicy. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1973 nr 11/12 s. 319—323

Toż: W: Lekcje biblioteczne w szkole podstawowej. IV—VIII. Zembr. i oprac. M. Klimek. Szczecin 1980 s. 57—65.

30. SIERYKOW Z. Wędrujemy przez Dolny Śląsk. Lekcja biblioteczna opracowana w związku z turniejem „Wędrujemy przez Polskę śladem XX-lecia PRL”. *Mater. Met.* (Wroc.) 1964 nr 4 s. 41—47

31. SIWIŃSKA E. Poznajemy Związek Radziecki. *Por. Bibliogr.-Met.* 1960 nr 9 s. 10—15

32. WICHROWSKA W. Poznajemy region Kujawy (Lekcja biblioteczno-tematyczna). *Por. Bibl.* 1984 nr 1 s. 19—21

Zob. też poz. 104

Godziny do dyspozycji wychowawcy klasy

33. DUDA K. Wszystko, co nasze, Polsce oddamy. Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII szkoły podstawowej. *Bibl. Gdań. Elb.* 1978 nr 1 s. 29—34

34. GIEWARTOWSKA D. Program nauczania pomocą w planowaniu zajęć z czytelnikami. *Por. Bibl.* 1979 nr 11/12 s. 300—302

„Kolekcjonerzy — to ludzie szczęśliwi” (J. W. Goethe).

35. HODYRA H. Scenariusz lekcji bibliotecznej „Obycie umiła życie”. *Pomag. Sobie w Pr.* 1975 nr 3/4 s. 29—34

36. JARZĄBEK T. Hasła Rewolucji w życiu i pracy młodzieży radzieckiej (Lekcja biblioteczna opracowana na 50 rocznicę Wielkiego Października). *Pomag. Sobie w Pr.* 1966 nr 4 s. 37—40

37. KARAŹNIEWICZ G. Kultura życia codziennego. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 107—111

38. MITTAG D. Nasi rówieśnicy w różnych krajach. *Por. Bibliogr.-Met.* 1977 nr 2 s. 38—46

39. PAJĘSKA E. „Obycie umiła życie”. (Lekcja biblioteczna przeznaczona dla uczniów klas VI—VIII). *Bibl. Olszt.* 1984 nr 2 s. 13—19

40. POŁOMSKA D. Wielcy nauczyciele i wychowawcy. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibliogr.-Met.* 1979 nr 3 s. 37—41

41. SŁIWKOWA M. Cztery kółka bez tajemnic. Lekcja biblioteczna dla klas VI—VIII. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 183—187

42. BIAŁECKA R. Historia Szczecina. Lekcja biblioteczna dla uczniów klas VI—VIII. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 207—211

43. BORUCKA I. Jak pracuję z zespołem miłośników historii sztuki. *Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1982 nr 1/4 s. 12—18 (s. 17: konspekt lekcji: Bóg i człowiek w starożytnym Egipcie)

44. BRĄCZEK M. „Cedynia — Sierkierki”. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 212—216

45. 25-lecie Ludowego Wojska Polskiego. Lekcja biblioteczna dla klas VII i VIII. *Pomag. Sobie w Pr.* 1968 nr 3 s. 3—4

46. GICEWICZ B., SKIBA F. Pomniki walk i męczeństwa w II wojnie światowej. Lekcja biblioteczna dla klas V—VIII. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 178—181

47. JARZĄBEK T. Powstania śląskie. Lekcja biblioteczna. *Pomag. Sobie w Pr.* 1970 nr 3 s. 36—39

48. KARABUŁOWA W. Lekcja biblioteczna z okazji rocznicy Komisji Edukacji Narodowej. *Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1972 nr 3/4 s. 20—22

49. KULCZYCKA T. Gdynia 1939—1945. W: Konspekty lekcji... zob. poz. 1 s. 28—32

50. KURYS M., MAKSIAN W. Komisja Edukacji Narodowej. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 121—125

51. LEWA K. Konstytucje polskie. Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 112—116

52. LEWANDOWSKI S. 200 rocznica Komisji Edukacji Narodowej. *Rzesz. Bibl. Publ.* 1971 nr 2 s. 101—109

53. MIETŁA R. Włodzimierz Iljicz Lenin. Lekcja biblioteczno-tematyczna. *Pomag. Sobie w Pr.* 1969 nr 1 s. 7—9

54. MURZYN J. Powstanie śląskie — 1919, 1920, 1921 (lekcja biblioteczna). *Kwart. Met.* 1981 nr 1/2 s. 90—94

Klasa VIII i szkoła średnia.

55. NARKIEWICZ J. W setną rocznicę urodzin Lenina. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1969 nr 11/12 s. 301—305

56. SIERYKOW Z. W 100 rocznicę urodzin Włodzimierza Iljicza Lenina. (Lekcja biblioteczna). *Mater. Met.* (Wroc.) 1969 nr 4 s. 46—48

57. SWATON H. Stulecie ruchu robotniczego w Polsce. Quiz — lekcja biblioteczna — wystawa. *Kwart. Met.* 1979 nr 1/4 s. 81—91

58. TACIAK K. Powstanie Wielkopolskie 1918—1919. Lekcja biblioteczna. *Mater. Met.* (Leszno) 1981 nr 4 s. 2—24

59. ZAWADZKA E. Tadeusz Kościuszko. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 93—96

Zob. też poz. 62, 66, 73, 75, 79, 80, 84, 86, 87, 98, 109

Język polski

60. ANTOŃCZYK G. Fryderyk Chopin. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 80—82

61. ANTOŃCZYK G. Stanisław Matuszko. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 89—92

62. BALASZCZUK H. Lekcja biblioteczna. Temat: Mikołaj Kopernik, jego życie i dzieło. *Pomag. Sobie w Pr.* 1972 nr 2 s. 55—58

63. CZECHOWSKI M. Jan Kasprowicz — życie i twórczość. Lekcja biblioteczna dla uczniów klasy VIII. *Por. Bibl.* 1976 nr 7/8 s. 202—208

64. CZECHOWSKI M. Janusz Korczak. W setną rocznicę urodzin (propozycja lekcji bibliotecznej). *Por. Bibl.* 1978 nr 1/2 s. 18—23

65. CZECHOWSKI M. Władysław Broniewski — poeta rewolucyjny. Lekcja biblioteczna dla uczniów klasy VIII. *Por. Bibl.* 1977 nr 3 s. 64—72

66. BOCZAR M. Biblioteka szkolna w Roku Kopernikowskim. *Por. Bibl.* 1973 nr 1 s. 19—22 (s. 20—21: konspekt lekcji)

67. DUDA K. Janusz Korczak — lekcja biblioteczna dla kl. V. *Bibl. Gdań. Elb.* 1978 nr 2 s. 32—35

68. DUDA K. Urządzamy wystawę pisarzy gdańskich. Lekcja biblioteczna dla klasy VIII szkoły podstawowej. *Bibl. Gdań. Elb.* 1978 nr 3 s. 32—36

69. GAWLIŃSKA S. Tajemniczy świat przygód w twórczości R. Liskowackiego. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 225—228

70. JAMRY H. W trosce o kulturę języka. Lekcja biblioteczna. *Pomag. Sobie w Pr.* 1983 nr 1/2 s. 17—27

71. JAROS I. Janusz Korczak (1878—1942) — lekarz, pedagog, pisarz. Lekcja przeznaczona dla klas V—VI. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 97—100

Toż: *Por. Bibliogr.-Met.* 1978 nr 2 s. 42—45

72. KAMIŃSKA A. Ziemia Rzeszowska w literaturze dla młodzieży. *Rzesz. Bibl. Pub.* 1971 nr 2 s. 83—88

73. KARABUŁOWA W. Lekcja biblioteczna na temat: Życie i działalność Mikołaja Kopernika. *Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1971 nr 2 s. 3—5

74. KARABUŁOWA W. Lekcje biblioteczne. *Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1978 nr 1 s. 16—20 (s. 20—21: Lekcja poświęcona Januszowi Korczakowi)

75. KLOC A. Karol Swierczewski Walter — 25 rocznica śmierci. Lekcja przeznaczona dla klas VI i VII. *Rzesz. Bibl. Pub.* 1971 nr 2 s. 35—52

76. LASKOŚ D. Książka fantastycznonaukowa dla młodzieży. *Rzesz. Bibl. Pub.* 1971 nr 2 s. 89—100

77. LEWICKA I. Walery Przyborski — twórca powieści historycznych dla dzieci. Lekcja biblioteczna. *Mater. Met. (Wroc.)* 1965 nr 4 s. 42—48

78. ŁABANOWSKA S. Wkład uczonych polskich do nauki światowej. Lekcja biblioteczna. *Por. Bibl.* 1973 nr 9/10 s. 274—278

79. MOSKALUKOWA A. Generał Karol Swierczewski we wspomnieniach współczesnych. Konspekt lekcji bibliotecznej. *Por. Bibl.* 1978 nr 7/8 s. 169—171

80. PALATON W. Mikołaj Kopernik. Lekcja biblioteczna dla uczniów klas VII, VIII. *Bibl. Olszt.* 1972 nr 1 s. 22—25

81. PICHNOR I. Kornel Makuszyński (lekcja biblioteczna). *Kwart. Met.* 1984 nr 1/2 s. 82—84

82. RÓZYCKA M. Przystosowanie czytelnice. *Biul. Pedag. Pał. Młodz. Katow.* 1959 nr 1/2 s. 46—53 (s. 49—51: Wkład Polaków w kulturę światową)

83. SANTI-LESZCZYŃSKA J. Fryderyk Chopin. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 83—88

84. SIERYKOW Z. Mikołaj Kopernik. Lekcja biblioteczna. *Mater. Met. (Wroc.)* 1972 nr 1 s. 45—48. Toż: *Por. Bibl.* 1973 nr 1/2 s. 23—25

Klasa IV—V.

85. Sławne polskie kobiety. Oprac. DBP Łódź Polesie. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 101—105

86. SMYCZYŃSKI H. Rocznicza Kopernikowska. *Rzesz. Bibl. Publ.* 1971 nr 2 s. 53—69

87. SWATON H. *Rewolucja Październikowa w radzieckiej literaturze pięknej* (lekcja biblioteczna). *Kwart. Met.* 1977 nr 1/2 s. 44—46

88. Teatr w literaturze. Oprac. DBP Łódź Polesie. W: Lekcje biblioteczne... zob. poz. 2 s. 117—120

89. TELKOWSKA W. Pisarze dzieciom. Lekcja biblioteczna przeznaczona dla uczniów klas VII—VIII. *Por. Bibl.* 1978 nr 11/12 s. 261—266

90. WŁODARSKA D. Zamek Królewski w Warszawie. Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII. *Por. Bibl.* 1971 nr 8/10 s. 283—288

91. WOROTNICKA M. Jan Kochanowski, poeta renesansu (lekcja biblioteczna). *Por. Bibl.* 1980 nr 7/8 s. 173—175

Zob. też poz. 6, 12, 36, 38, 40, 45, 53, 55, 56.

Kosmonautyka

92. BALASZCZUK H. Obiekty kosmiczne. (Lekcja biblioteczna). *Pomag. Sobie w Pr.* 1972 nr 4 s. 60—63

93. BALASZCZUK H. W kierunku Marsa i Wenus. (lekcja biblioteczna). *Pomag. Sobie w Pr.* 1972 nr 4 s. 67—70

94. BALASZCZUK H. Zdobycie księżycy. (Lekcja biblioteczna). *Pomag. Sobie w Pr.* 1972 nr 4 s. 63—66

95. JARDZIOCH D. *Astronautyka*. Lekcja biblioteczna dla klas VII—VIII. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 189—196

96. „Kosmos i kosmonauci”. Oprac. PiMBP Stargard Szczec. W: *Lekcje biblioteczne...* zob. poz. 2 s. 197—205

Muzyka

Zob. poz. 60, 61, 83.

Wychowanie obywatelskie

97. JARZĄBEK T. XXX-lecie Polski Ludowej. Lekcja biblioteczna. *Pomag. Sobie w Pr.* 1974 nr 1 s. 21—25

98. KAWECKA J. Polska Partia Robotnicza na Rzeszowszczyźnie. *Rzesz. Bibl. Pub.* 1971 nr 2 s. 70—82

99. KOZŁOWSKA-KWAŚNICKA A. *Konspekt lekcji bibliotecznej dla uczniów kl. VII—VIII. Temat: Osiągnięcia Polski Ludowej w okresie 40-lecia ze szczególnym uwzględnieniem Opola i Opolszczyzny. Pomag. Sobie w Pr.* 1984 nr 1 s. 39—44

100. KRĘCIOCH A., STRZELECKA K. *Prawo człowieka do życia w pokoju. Lekcja biblioteczna. Por. Bibl.* 1979 nr 1/2 s. 38—40

101. KRĘCIOCH A., STRZELECKA K. *Rozmowy o gospodarce. Scenariusz lekcji bibliotecznej. Por. Bibl.* 1979 nr 7/8 s. 198—200

102. LEWICKA I. *Poznajemy Ziemię Zachodnie. Lekcja biblioteczna opracowana w związku z trwającym w bibliotece „Turniejem historycznym”. Mater. Met. (Wroc.)* 1962 nr 2 s. 49—52

103. MOCZKOWSKA U. *Naczelne i terenowe organy władzy państwowej w Polsce Ludowej. Lekcja tematyczna. Por. Bibl.* 1972 nr 4 s. 97—101

104. POLAK M. *Lekcja biblioteczna: „Gospodarka morską w XXX-leciu PRL”. Bibl. Gdań.* 1973 nr 3 s. 20—23

105. RADZIWOŁEK A., SIERSZCHUŁA D. *Lekcja biblioteczna dla kl. VI—VIII. Por. Bibliogr.-Met.* 1985 nr 4 s. 38—46

Temat: Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej.

SZKOŁA ŚREDNIA

Biologia

106. HŁUSZYK H. *Lekcja biologii w czytelni. Por. Bibl.* 1983 nr 6 s. 136—139
Kl. II: Dlaczego powietrze powinno być czyste.

107. KRUKOWSKA D. *Tworzenie kartoteki zagadnieniowej na temat ochrony ekosystemów wodnych. W: Konspekty lekcji...* zob. poz. 1 s. 38—39

Historia

108. BULANDA H. *Lekcja biblioteczna „Powstania śląskie”. Pomag. Sobie w Pr.* 1980 nr 2 s. 33—39

109. POKUSA E. *Komisja Edukacji Narodowej. Lekcja biblioteczna — tematyczna dla uczniów klas 1—2 licealnych. Por. Bibl.* 1973 nr 4 s. 118—123

Zob. też poz. 43, 52, 54.

Język polski

110. CZECHOWSKI M. *Julian Tuwim — życie i twórczość. Lekcja biblioteczna. Por. Bibl.* 1978 nr 10 s. 224—229

111. JAMRY H. *W trosce o kulturę języka. Lekcja biblioteczna. Pomag. Sobie w Pr.* 1983 1/2 s. 17—27

Dla młodszych klas zsz i szkoły średniej.

112. KOWALCZYK M., MAZURSKA J. *Lekcja języka polskiego w bibliotece szkolnej. Bibliotekarz* 1974 nr 10 s. 309—311

Lekcja poświęcona podsumowaniu dorobku literackiego Mickiewicza.

113. OZIEBŁOWSKA A. *Lekcja bibliograficzna — tematyczna dla uczniów szkół średnich. Por. Bibl.* 1975 nr 1/2 s. 45—49

W 110 rocznicę urodzin Stefana Żeromskiego.

114. RAJTAK A. *Lekcja biblioteczna w kl. III liceum ogólnokształcącego na temat: „Wybitni pisarze i działacze śląscy”. Biul. Kurat. Ośw. Wych. Katow.* 1983 nr 5/6 s. 13—15

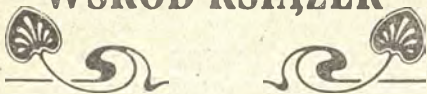
115. ROSNOWSKA K. *Lekcja w bibliotece szkolnej na temat opisu bibliograficznego. Por. Bibl.* 1976 nr 6 s. 159—162
Temat: Młoda Polska.

116. SOLKA A. *Dialekty śląskie. Lekcja biblioteczna. Pomag. Sobie w Pr.* 1978 nr 1 s. 27—32

117. STRZELECKA K. *Historia literatury polskiej — okres 40-lecia PRL. Lekcja biblioteczna dla uczniów szkół średnich. Biul. Inf.-Instr. Miej. Bibl. Krak.* 1984 nr 2. *Toż: Bibl. Olszt.* 1984 nr 3 s. 31—38

Zob. też poz. 70, 109.

WŚRÓD KSIĄŻEK

Wydawanej przez Uniwersytet Wrocławski serii „Bibliotekoznawstwo” jako trzynasta z rzędu publikacja ukazała się książka

Zofii Dąbrowskiej
**Działalność sieci bibliotek
pedagogicznych w dziedzinie informacji
naukowej w latach 1945—1975**
(Wrocław 1986. — 142 s.
Acta Universitatis Wratislaviensis
No 774)

Problematykę tytułową poza wstępem informującym o podstawach źródłowych pracy poprzedza zwięzły zarys rozwoju bibliotek pedagogicznych, od ich założeń w postaci zbiorów w bibliotekach szkolnych do utworzenia w Polsce Ludowej odrębnej sieci resortu oświaty, współuczestniczącej w kształceniu i doskonaleniu nauczycieli oraz służącej zaspokajaniu w sposób wszechstronny ich potrzeb czytelniczych i informacyjnych. Ukazano kolejne etapy (1945—1950, 1951—1968, 1969—1975) formowania się i umacniania bibliotek wojewódzkich, a następnie powiatowych oraz porządkowanie legislacyjne spraw ich organizacji i działalności.

W rozdziale II znajdujemy syntetyczne omówienie sytuacji, w jakiej kształtowały się funkcje informacyjne bibliotek pedagogicznych, wyznaczone zmieniającymi się i rosnącymi potrzebami nauczycieli i pracowników oświaty oraz młodych adeptów zawodu.

Rozdział III — *Uwarunkowania realizacji zadań w zakresie informacji naukowej* — stanowi przegląd zasobów zgromadzonych w bibliotekach pedagogicznych jako bazy działalności informacyjnej, stanu liczbowego i jakościowego zatrudnionej w nich kadry oraz warunków materialnych, w tym głównie sytuacji lokalowej determinującej skalę podejmowanych i wykonywanych zadań.

Czwarty i ostatni, najobszerniejszy rozdział zawiera przeprowadzoną na materiale z 30 lat pracy bibliotek pedagogicznych analizę form i metod działalności nastawionej zarówno na indywidualną obsługę czytelników, jak i na informację zbiorową realizowaną drogą opracowań bibliograficznych, wystaw różnego rodzaju źródeł informacji i na różne te-

maty, upowszechniania i popularyzowania usług bibliotek, organizowania prelekcji, spotkań z autorami publikacji pedagogicznych itp. Cennym i wiele mówiącym dopełnieniem książki są tabele (nie tablice, jak wydrukowano) ukazujące rozwój placówek i ich zbiorów, stan zaopatrzenia w sprzęt i urządzenia techniczne, dane dotyczące kadry i użytkowników.

Publikacja wzbogaca naszą raczej dość skromną literaturę o ujętej całościowo ważnej sferze działalności jednej z sieci bibliotecznych w powiązaniu z jej historią zamykającą się na roku 1975, który wprowadził zasadnicze zmiany w strukturze sieci.

WŁADYSŁAWA WASILEWSKA

Do najnowszych publikacji Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu należy

Aliny Sokołowskiej-Szczepaniec
**Kultura Wrocławia w publikacjach.
1945—1946. Bibliografia**
(Wrocław 1985 — 339 s. err.)

Bibliografia rejestruje 2469 publikacji z 76 czasopism. Opisy zostały zgrupowane w 14 głównych działach. Tekst główny uzupełniono indeksami: osobowym i hasel autorskich oraz przedmiotowym. Dział poświęcony kompleksowi spraw odnoszących się do książki, czasopiśmiennictwa i archiwistyki obejmuje prawie 1/6 objętości.

Bibliografia powinna oddać nieocenione usługi wszystkim zainteresowanym powojennymi dziejami miasta. Można spierać się o metodę bibliografii — np. czy nie należało wprowadzić więcej pozycji zbiorowych w odniesieniu do ewidentnych informacji agencyjnych zamieszczanych w kilku dziennikach równocześnie lub też odrzucić powtarzające się i w gruncie rzeczy mało istotne dla opracowania wzmianki prasowe. Wydaje się, że większa selekcja materiałów nie zaszkodziłaby dziełu. Nie ulega jednak wątpliwości, że mamy do czynienia z ważną bibliografią retrospektywną traktującą o przeszłości kulturalnej stolicy Dolnego Śląska. Miejmy nadzieję, że pojawią się następne tomy tego pożytecznego wydawnictwa.

Kolejny tom „Prac Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. T. Mikulskiego we Wrocławiu” to

Juliusza Bernarda

ROZWOJ BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ
WE WROCŁAWIU
W LATACH 1945—1954
(Wrocław, 1985. — 107 (14) s.: il.)

W niespełna stustronicowym wykładzie przedstawione zostały dzieje pierwszego dziesięciolecia Biblioteki. Przypisy źródłowe oparte na lekturze ówczesnych periodyków, późniejszych opracowań i archiwaliów bibliotecznych dobrze świadczą o metodzie pracy badawczej autora.

W rozdziale *Tworzenie i rozwój miejskiej biblioteki we Wrocławiu* ukazano okoliczności towarzyszące powołaniu do życia biblioteki, gdy nie było jeszcze odpowiednich funduszy na jej utrzymanie, a przede wszystkim nie było księgozbiorów mogących służyć polskim uczonym i pracownikom administracji państwowej, którzy w pierwszym okresie byli głównymi użytkownikami skromnych zbiorów. Dopiero w styczniu 1947 r. podjęto decyzję, że „wedle uchwały MRN ma być biblioteka przekształcona na bibliotekę publiczną, udostępniona dla szerokiego ogółu, oczywiście po zwiększeniu odpowiednio ilości tomów bibliotecznych”. Dzięki ofiarności społecznej i dotacjom miejskim księgozbiór powiększał się szybko. Pod koniec 1945 r. liczył zaledwie 1300 wol., w pięć lat później przekroczył 77 000, zaś w r. 1954 osiągnął liczbę 119 468 wol. Trudności lokalowe szły w parze z brakiem odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. W ciągu 10 lat zmieniło się pięciokrotnie kierownictwo Biblioteki, co również nie wpływało pozytywnie na organizację pracy instytucji. Mimo to opracowanie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych oraz działalność oświatowa i propagandowa Biblioteki w środowisku zapewniły jej należne miejsce w życiu intelektualnym ówczesnego Wrocławia.

Książka Juliusza Bernarda dobrze spełnia funkcję informacyjną. Określa rolę Biblioteki w życiu społeczeństwa. Będzie zapewne służyć młodym bibliotekarzom rozpoczynającym pracę we wrocławskiej księżnicy, powinna też stać się wzorem i inspiracją dla powstawania podobnych opracowań w innych bibliotekach wojewódzkich.

ANDRZEJ KEMPA

Biblioteki, ich zadania i rola w społeczeństwie

Lekcja z przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w kl. VIII

MARIA SZCZERBIŃSKA KOSIEL

Pomocze: — *Słownik wyrazów obcych*
— Stachelska I. *Własna biblioteczka*. Warszawa 1978.

— Woźnicka M. *Najstarsza polska biblioteka*. „Poznaj swój kraj” 1985 nr 4 s. 2

— *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Wrocław 1976.

— *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław 1971.

— *Biblioteka szkolna*. Warszawa 1977.

— Łoś L. *Biblioteki naukowe*. Warszawa 1980.

— *Biblioteki w Polsce*. Warszawa 1983.

— *Encyklopedia powszechna* PWN. Tom 1.

— Jachimczak Barbara. *Kto mi tuje książki...* „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 7/8 s. 220.

Tok lekcji

Odczytanie ze *Słownika wyrazów obcych*, jakie jest pochodzenie i znaczenie wyrazu — biblioteka.

Nawiązanie do poprzedniej lekcji bibliotecznej (temat: Warsztat samodzielnej pracy ucznia), aby przypomnieć młodzieży o znaczeniu książek i bibliotek w samokształceniu. Przypomnienie także książki Izabeli Stachelskiej *Własna biblioteczka*.

Krótką informacją (przygotowaną przez ucznia) o najstarszej bibliotece w Polsce — artykuł z miesięcznika „Poznaj swój kraj” 1985 nr 4 s. 2.

Odczytanie przez bibliotekarza informacji o *Dekrecie o bibliotekach* z r. 1946 oraz jego krótkiego fragmentu. *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego* s. 98:

Dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi (z 17 IV 1946), pierwszy w bibliotekarstwie polskim XX w. akt prawny określający zakres opieki państwa nad wszystkimi bibliotekami i zbiorami bibliotecznymi.

Dekret o bibliotekach wydany tuż po zakończeniu II wojny światowej, która spowodowała ogromne zniszczenia w

zbiorach bibliotek polskich, mocno akcentował ogólnonarodowy charakter własności zbiorów bibliotecznych: „Biblioteki i zbiory biblioteczne, zarówno krajowe, jak i znajdujące się za granicą, a będące własnością lub w posiadaniu obywateli polskich lub instytucji polskich, uznaje się za narodowe mienie kulturalne, powołane do służenia dobru ogólnemu”.

TYPY BIBLIOTEK. Swobodne wypowiedzi uczniów o znanych im już typach bibliotek, a więc o bibliotekach szkolnych i publicznych. Zwrócenie uwagi na przygotowane pozycje książkowe będące źródłem informacji o różnych typach bibliotek:

- *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Wrocław 1976,
- *Biblioteka szkolna*. Warszawa 1977,
- *Łoś L. Biblioteki naukowe*. Warszawa 1980,
- *Biblioteki w Polsce*. Warszawa 1983.

Podkreślenie różnic w zakresie i rodzaju gromadzonych zbiorów oraz rodzaju użytkowników w poszczególnych typach bibliotek.

Wspólne ustalenie następującego podziału bibliotek i zapis na tablicy.

Typy bibliotek:

- szkolne,
- publiczne,
- fachowe,
- naukowe.

ZADANIA BIBLIOTEK. Swobodne wypowiedzi uczniów świadczące o poziomie ich wiedzy na temat pracy biblioteki szkolnej i publicznej. Nawiązanie do działalności uczniowskiego aktywu bibliotecznego. Wspólne wyciągnięcie wniosków i zapis na tablicy.

Zadania bibliotek:

- gromadzenie zbiorów,
- opracowywanie zbiorów i warsztatu informacyjnego,
- udostępnianie zbiorów i udzielanie informacji.

Wpis tematu i notatki do zeszytu:

- temat
- typy bibliotek

— zadania bibliotek.

Odczytanie przez ucznia z *Encyklopedii powszechnej* (Tom I) informacji dotyczącej Biblioteki Narodowej.

Krótkie omówienie przez bibliotekarza innych zbiorów dokumentów i informacji:

- archiwa — instytucje przechowujące dokumenty prawne, polityczne, naukowe, artystyczne czy społeczne ze względu na ich trwałą wartość naukową lub praktyczną. Dokumenty te są przeznaczone do wieczystego przechowywania i włączone do zasobów archiwum.
- muzea — instytucje gromadzące, przechowujące i konserwujące zbiory z różnych dziedzin sztuki i udostępniające je publiczności w formie wystaw stałych, czasowych i objazdowych.

— ośrodki informacji (inte) — jednostki organizacyjne, których zadaniem jest gromadzenie, opracowywanie, przetwarzanie, przechowywanie i udostępnianie informacji naukowej, technicznej, ekonomicznej użytkownikom w ramach określonego systemu informacji.

Jednostką organizacyjną koordynującą całość działalności informacyjnej w Polsce jest Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej.

Odczytanie przez ucznia fragmentów zapisu Stanisława Konarskiego o roli książki i czytelnictwa — „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 7/8 s. 220:

Uważamy za szczególny — wśród innych pożytecznych — owoc wychowania, jeżeli sami młodzieńcy dobrowolnie zaczęli brać do ręki książki i znajdują w nich upodobanie; pożegnawszy się z naukami po opuszczeniu szkół, nigdy przez całą resztę życia nie rozstaną się z tym pięknym zajęciem, raz w nim zasmakowawszy (...)

Ktoś tam mówią o trzech rzeczach koniecznych do prowadzenia wojny miał powiedzieć, że do prowadzenia wojny trzeba po pierwsze pieniędzy, po drugie pieniądze i po trzecie pieniądze — tak też do nauczania i uczenia się konieczne są te trzy środki pomocnicze: po pierwsze książki, po drugie książki i po trzecie książki”.

SPROSTOWANIE

W numerze 6/86 w artykule „Pierwsze rozliczenie” we wnioskach 4 i 5 na s. 12 przedstawione zostały wiersze. Powinno być:

● **Zatwierdzenie** tzw. kanonu książek dla bibliotek (II kwartał 1985) — po konsultacjach z bibliotekarzami i specjalistami opracowano nową wersję kanonu. Część dotycząca polskiej klasyki i literatury współczesnej przekazano do zespołu przygotowującego centralny plan wznowień.

● **Opracowanie kompleksowego programu upowszechniania czytelnictwa** (II kwartał 1985) — sprawę przełożono na okres po przyjęciu *Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego*.

MARIA LENARTOWICZ

Przepisy katalogowania książek

Dobór elementów opisu bibliograficznego

Nowe Przepisy katalogowania książek zostawiają dużą swobodę w zakresie kompletności opisu bibliograficznego. I przedtem w katalogach bibliecznych występowały opisy bardziej i mniej szczegółowe. Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego Grycza i Borkowskiej pozwalały na takie postępowanie, choć nigdzie nie sprecyzowano, kiedy i jakie uproszczenia opisu są dopuszczalne.

Obecnie sprawę doboru elementów opisu ujęto bardziej formalistycznie wprowadzając trzy stopnie szczegółowości opisu. Tutaj będzie mowa jedynie o opisach pierwszego i drugiego stopnia szczegółowości, ponieważ w praktyce bibliotekarze tylko takie opisy sporządzają. Co nie znaczy jednak, że mogą się oni czuć całkowicie zwolnieni od nabycia zdolności rozumienia opisu trzeciego stopnia szczegółowości; biegłość w prawidłowym odczytywaniu tych opisów jest konieczna zwłaszcza przy korzystaniu z „Przewodnika Bibliograficznego” (i odbijanych z jego składu drukowanych kart katalogowych), który — jako bieżąca bibliografia narodowa — musi podawać opisy możliwie kompletne, uwzględniając potrzeby międzynarodowej wymiany informacji bibliograficznych.

Opisy pierwszego stopnia szczegółowości zawierają jedynie elementy niezbędne dla identyfikacji książki; nazwano je „elementami obowiązkowymi”. Są to: tytuł właściwy, pierwsze oznaczenie odpowiedzialności, oznaczenie wydania, miejsce i data wydania. Opisy drugiego stopnia szczegółowości obejmują elementy obowiązkowe oraz określony zespół „elementów zalecanych”, bliżej charakteryzujących książkę.

Nowelizację polskich zasad opisywania książek oparto na zaleceniu IFLA znanym pod akronimem ISBD(M)¹. W zale-

ceniu tym przewidziano wprawdzie możliwość upraszczania opisu, ale nie powiedziano, jakich jego elementów nie wolno nigdy pomijać. W tej sytuacji w poszczególnych państwach przy opracowywaniu na podstawie ISBD(M) krajowych przepisów katalogowania dokonano na własną rękę wyróżnienia elementów niezbędnych i dodatkowych. Spowodowało to wystąpienie pod tym względem pewnych drobnych różnic. Dla nas jest istotne, że za granicą powszechnie uznano międzynarodowy znormalizowany numer książki (ISBN²) za element niezbędny, który musi być podawany w opisach nawet najbardziej skróconych. W Polsce zaliczyliśmy ISBN do elementów zalecanych, wobec tego obowiązuje wymienianie go dopiero w opisach drugiego stopnia szczegółowości. Okazało się jednak, że i w opisach tego stopnia konieczność podawania ISBN budzi sprzeciw. Podobne zastrzeżenia wywołuje obowiązek umieszczania w opisach drugiego stopnia szczegółowości międzynarodowego znormalizowanego numeru wydawnictw ciągłych (ISSN³) dla serii i podserii. Większość bibliotek gotowa byłaby sporządzać opisy drugiego stopnia szczegółowości, ale bez uwzględnienia ISBN i ISSN. Ten protest jest o tyle zrozumiały, że jak dotychczas międzynarodowe znormalizowane numery wydawnictw nie są u nas praktycznie wykorzystywane do ich identyfikacji, jak to ma miejsce za granicą, przy prenumeracie czy zamawianiu publikacji, ich wymianie, wypożyczeniach międzybibliecznych itp.

Opis pierwszego stopnia szczegółowości nie był w zasadzie zaprojektowany z przeznaczeniem do katalogów bibliecznych, choć nie wykluczono i takiego jego zastosowania. W praktyce liczne biblioteki stwierdziły, że dla potrzeb ich czytelników wystarczą opisy tego stopnia szczegółowości uzupełnione wybranymi elementami zalecanymi. Na pewno na tę decyzję wpłynęła w pewnym stopniu wspomniana niechęć do uwzględniania w opisach ISBN i ISSN. Ale nie tylko, bo wiadomo już, że różne okoliczności mogą skłaniać do pomijania określonych elementów opisu. Na przykład w bibliotekach publicznych województwa wrocławskiego zdecydowano, że — przy powszechnym na tym terenie wolnym dostępie do półek — nie są potrzebne w opisach format ani oznaczenie ilustracji. W innych przypadkach zaważy wyrobienie czytelników, którym np. nazwa wydawcy nic nie mówi. Kiedy indziej znów bierze się pod uwagę obciążenie bibliotekarza ręcznie sporządzającego karty katalogowe.

¹ ISBD(M): International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications. 1 standard ed. rev. London 1978.

² ISBN = International Standard Book Number.

³ ISSN = International Standard Serial Number.

To dążenie do upraszczania opisów — jako w pełni uzasadnione i odpowiadające tendencjom występującym obecnie i w innych państwach — wymaga w przyszłości szerszego potraktowania w przepisach katalogowania. Tymczasem poniższy wykaz elementów opisu ma ułatwić ich dobór w katalogach małych bibliotek publicznych, szkolnych i związkowych. W wykazie wyróżniono elementy obowiązkowe, które zawsze muszą być podane, oraz elementy zalecane, które mogą być dodawane w zależności od potrzeb danej biblioteki. Ponadto w wykazie wskazano sytuację, w których określone elementy powinny być podane, choć w zasadzie nie należą do elementów obowiązkowych ani nawet zalecanych. Całe to wyliczenie jest ujęte nieco inaczej niż w normie PN-83/N-01152.01 i w *Przepisach katalogowania książek*, ponieważ uwzględnia właściwości publikacji gromadzonych w wymienionych typach bibliotek.

Tytuł właściwy — element obowiązkowy; jeżeli książka nie ma tytułu, trzeba go nadać; powinien to być tytuł, pod którym książka była już rejestrowana w bibliografiach, a w braku takiego tytułu trzeba określić formę lub temat książki.

Określenie typu dokumentu — nie jest to element obowiązkowy ani zalecany; pożyteczne jest dodawanie go od siebie, jeżeli katalog wykazuje jednocześnie książki i inne rodzaje dokumentów: piyty, przezrocza, mapy itp.

Dodatek do tytułu — element zalecany, ale jeżeli bez niego tytuł właściwy jest niejasny, trzeba koniecznie dodać przejąć z książki, a nawet — gdy w książce brak — dodać od siebie.

Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności — element obowiązkowy, jeżeli nie pokrywa się pod względem zawartości i formy z hasłem pozycji głównej⁴ — taka zgodność występuje najczęściej przy katalogowaniu książek z zakresu polskiej literatury pięknej, gdyż wtedy pierwsze oznaczenie odpowiedzialności zawiera tylko nazwę jedyne go autora książki i tym samym może być pominięte; jeżeli brak w książce nazwy autora, opisujący nie ma prawa jej dodawać w oznaczeniu odpowiedzialności.

Następne oznaczenie odpowiedzialności — element zalecany; można wymienić w opisie tylko te kategorie współtwórców (tłumaczy, przedmówców, ilustratorów itp.), których uzna się za ważnych biorąc pod uwagę potrzeby czytelników danej biblioteki.

Oznaczenie wydania — element obowiązkowy, ale nie trzeba przejmować informacji o pierwszym wydaniu, chyba

że charakteryzuje ona bliżej to wydanie; jeżeli w książce brak oznaczenia wydania, nie trzeba tego oznaczenia dodawać.

Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności dotyczące wydania — element zalecany; przejmuje się informacje o współtwórcach, jeżeli są one w książce wyraźnie powiązane z oznaczeniem wydania.

Miejsce wydania — element obowiązkowy; jeżeli w książce brak nazwy miejsca wydania, trzeba podać w opisie skrót [B.m.] (= Bez miejsca); jeżeli w książce wymieniono dwa miejsca wydania, obowiązuje przejęcie nazw obu miejsc; jeżeli miejsc wydania jest więcej, należy przyjąć nazwę wyróżnioną typograficznie jako najważniejszą, a w braku wyróżnień — podaną jako pierwszą.

Nazwa wydawcy — element zalecany; jeżeli w książce brak nazwy wydawcy, podaje się w opisie skrót [b.w.] (= bez wydawcy); jeżeli w książce wymieniono dwóch wydawców, przejmuje się nazwy ich obu; jeżeli wydawców jest więcej, przejmuje się nazwę wyróżnioną typograficznie jako najważniejszą, a w braku wyróżnień — podaną na pierwszym miejscu.

Data wydania — element obowiązkowy; jeżeli w książce brak roku wydania, trzeba w opisie podać rok ustalony przez opisującego lub chociażby przybliżony czy przypuszczalny; nie wolno stosować skrótu „b.r.”.

Miejsce druku — nie jest to element obowiązkowy ani nawet zalecany, ale trzeba koniecznie przejąć z książki nazwę miejsca druku, jeżeli brak w opisie nazwy miejsca wydania.

Data druku — podobnie jak wyżej — musi być podany rok druku, jeżeli data wydania książki jest nieznana lub niepewna.

Określenie formy książki i/lub objętość — element zalecany; podaje się liczbę stronic objętych paginacją oraz liczbę stronic lub kart zajętych przez ilustracje a nie wliczonych w ogólną paginację książki.

Oznaczenie ilustracji — element zalecany; można go potraktować ogólnie (podając skrót „il.”) lub bardziej szczegółowo, wyliczając rodzaje ilustracji.

Format

Oznaczenie dokumentu towarzyszącego } elementy zalecane.

Tytuł serii — element zalecany; przejmuje się tytuł serii z książki; nie wolno samemu formułować tytułu serii w przypadku, gdy książki są połączone tylko jednokową szatą graficzną, wspólnym znakiem graficznym lub tp., ale nie mają wspólnego tytułu.

⁴ Por. „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 1 i nr 6.

Oznaczenie odpowiedzialności dotyczące serii — nie jest to element zalecany, ale konieczne jest wymienienie instytucji sprawczej serii, jeżeli podaje się tytuł serii, a stanowi on nazwę rodzajową, np. prace badawcze, zeszyty naukowe.

ISSN serii
Numeracja
w obrębie serii

Oznaczenie
i/lub tytuł
podserii

ISSN podserii
Numeracja
w obrębie
podserii

elementy zalecane; przejmuje się je z książki, jeżeli zdecydowano się na podanie tytułu serii.

Uwagi — elementy zalecane; dobór uwag zależy całkowicie od potrzeb biblioteki.

ISBN — element zalecany.

PRZYKŁADY OPISÓW BIBLIOGRAFICZNYCH ZAWIERAJĄCYCH ELEMENTY OBOWIĄZKOWE I WSZYSTKIE ELEMENTY ZALECANE

Richter Hans

Dadaizm : sztuka i antyszuka / Hans Richter ; posłowie napisał Werner Haftmann ; z niem. przeł. Jacek S[ta]nisiaw] Buras.

Warszawa : Wydaw. Artystyczne i Filmowe, 1983. — 415 s. [8] s. tabl. : il. ; 17 cm.

(Style, Kierunki, Tendencje).

ISBN 83-221-0091-4

Czerniaków Adam

Adama Czerniakowa dziennik getta warszawskiego 6 IX 1939 — 23 VII 1942 oprac. i przypisy Marian Fuks.

Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1983. — 411 s., [64] s. tabl. : il. ; 24 cm.

ISBN 83-01-03042-9

Żeleński Tadeusz

Słówka / Boy. — Wyd. nowe [9] / przedm. i koment. opatrzył Tadeusz Żeleński.

Kraków ; Wrocław : Wydaw. Literackie, 1983. — 355 s. : nuty ; 18 cm.

ISBN 83-08-0943-3

PRZYKŁADY OPISÓW BIBLIOGRAFICZNYCH ZAWIERAJĄCYCH WYŁĄCZNIĘ ELEMENTY OBOWIĄZKOWE

Richter Hans

Dadaizm.

Warszawa, 1983.

Czerniaków Adam

Adama Czerniakowa dziennik getta warszawskiego 6 IX 1939 — 23 VII 1942 / oprac. i przypisy Marian Fuks.

Warszawa, 1983.

Żeleński Tadeusz

Słówka / Boy. — Wyd. nowe [9].

Kraków ; Wrocław, 1983.

Jerzy Bednarz Prawo biblioteczne

DOCHODY EMERYTÓW

W „Dzienniku Ustaw” nr 9 pod pozycją 47 zostało opublikowane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1986 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie osiągania wynagrodzenia lub innych dochodów przez osoby uprawnione do emerytury lub renty. Wprowadzono następujące zmiany:

1. określono granicę zarobków uzyskiwanych przez emeryta lub rencistę, których osiągnięcie z tytułu zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy nie powoduje zawieszenia prawa do emerytury lub renty ani zmniejszenia ich wysokości, na 168 tys. zł rocznie. Wynosi to w przeliczeniu miesięcznym (pod warunkiem zatrudnienia przez cały rok) 14 tys. zł. W przypadku zatrudnienia przez niepełny rok kwota ta może być odpowiednio wyższa w stosunku miesięcznym, nie może jednak przekroczyć w stosunku rocznym 168 tys. zł.

2. zatrudnieni w deficytowych zawodach robotniczych, które ustala minister pracy, płac i spraw socjalnych na wniosek wojewodów, emeryci lub renciści mogą uzyskiwać wynagrodzenia w dowolnej wysokości bez obawy zawieszenia świadczenia. Warunkiem skorzystania z priorytetu jest deficytowość zawodu robotniczego oraz otrzymanie świadczenia emerytalnego lub rentowego na wniosek złożony przed 1 stycznia 1986 r.,

3. wprowadzono również możliwość ustalenia przez ministra pracy, płac i spraw socjalnych wykazu deficytowych zawodów nierobotniczych.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia, tj. 18 marca 1986 r., i odnosi się również do przekroczeń dopuszczalnej kwoty wynagrodzenia w r. 1986, ustalonych w stosunku do wynagrodzeń (przychodów) osiąganych począwszy od dnia 1 stycznia 1986 r.

Zainteresowanych bliższym poznanie omawianych przepisów odsyłam do „Dziennika Ustaw” nr 40 z r. 1985, poz.

197, w którym opublikowany jest tekst jednolity rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 marca 1983 r. w sprawie osiągnięcia wynagrodzenia bądź innych dochodów przez osoby uprawnione do emerytury lub renty. Tekst jednolity nie obejmuje jednak ostatniej zmiany, która opublikowana jest w „Dzienniku Ustaw” nr 9 z 1986 r. poz. 47.

ULGOWE PRZEJAZDY KOLEJOWE

W celu poprawy sytuacji życiowej emerytów i rencistów oraz stworzenia im korzystniejszych warunków utrzymania wzięci rodzinnych wydana została uchwała nr 44 Rady Ministrów z dnia 28 marca 1986 r. w sprawie przyznania emerytom i rencistom prawa do ulgowych przejazdów kolejami. Uchwała opublikowana jest w „Monitorze Polskim” nr 11, poz. 70. Emerytom i rencistom przyznane zostało prawo do korzystania z 50% ulgi w opłatach za dwa przejazdy kolejną w ciągu roku kalendarzowego do dowolnie wybranej miejscowości na obszarze Polski. Ulgę stosuje się w dowolnej klasie wagonu osobowego i w dowolnym rodzaju pociągu. Nie uzależniono również prawa do ulgi od skorzystania z niej w oznaczonych terminach. Uchwała weszła w życie z dniem ogłoszenia, tj. 15 kwietnia 1986 r. Na jej wdrożenie należy jednak poczekać, ponieważ minister komunikacji w porozumieniu z Zarządem Głównym Związku Zawodowego Emerytów, Rencistów i Inwalidów ma określić wzór dokumentacji uprawniającej do nabycia biletu ulgowego oraz tryb jej wydawania.

Omawiana uchwała dotyczy wszystkich emerytów i rencistów bez względu na czas, w którym przechodzili na emeryturę lub rentę. Należy w tym miejscu przypomnieć, że podstawowa rzesza pracowników bibliotek, tj. bibliotek publicznych oraz innych tworzonych przez naczelny lub centralny organ administracji państwowej, jak również przez radę narodową, uzyskała szersze uprawnienia w tym zakresie począwszy od 1 stycznia 1984 r. Pracownicy tych bibliotek przechodzący na emeryturę lub rentę po tym terminie, uzyskali prawo do zachowania przy przejazdach kolejami 50% ulgi taryfowej przysługującej im w czasie pracy zawodowej.

nowe książki dla dzieci i młodzieży

Na początek wykazu nowych pozycji — dwa komiksy dla maluchów:

ARNOLDA MOSTOWICZA i ALFREDA GÓRNEGO Walka o planetę (KAW, 47 s., 160 zł) — utwór oparty na hipotezach popularyzowanych m.in. przez Szwajcara, Ericha von Dänikena. Jest dowolnym, fantastycznym rozwinięciem wspomnianych hipotez. Dobre, kolorowe ilustracje Bogusława Polcha. Poziom I, dział N.

PAWEŁ SZARLOTA Przygody Jonki, Jonka i Kleksa cz. II. Porwanie księżniczki (MAW, 64 s., 110 zł) to dalsze przygody tytułowych bohaterów. Tym razem odbywają oni podróż statkiem, z którego zostaje porwana przez piratów księżniczka. Udają się więc w pogoń za porywaczami. Książka ma żywą akcję i dowcipne dialogi. Poziom I, dział N.

Poszedł Marek na jarmarek. Kolysanki i śpiewki dla małych dzieci. (NK, 39 s., 125 zł) — zbiorek opracowała JADWIGA GORZECHOWSKA, ilustracje wykonał Zbigniew Rychlicki. Znalazły się tu najbardziej znane i często śpiewane utwory, takie jak „A, a, a, kotki dwa”, „Pstra sroczka, pstra”, „Slimaczku, ślimaczku” i inne. Książka starannie wydana. Poziom I, dział N.

Na uwagę zasługuje interesujące, realistyczno-fantastyczne opowiadanie **AŁŁY SARACHANOWEJ Tajemnica czarnej Izabeli** (NK, 62 s., 200 zł). Bohaterami jego są dwa kasztanowe ludziki zrobione przez małą Małgosię i pozostawione w przedzkałou. Nocą kiedy dzieci tam nie było, zabawki ożyły i przeżyły przygodę. Trafiły do chatki Baby-Jagi — Czarnej Izabeli, której pomogły odkryć jej tajemnicę i odzyskać utraconą czarodziejską moc. Pozycja o walorach poznawczych napisana ładnym językiem. Dobre są również ilustracje Teresy Wilbik. Poziom I, dział N.

Dla dzieci 9-letnich i nieco starszych przetłumaczono z języka czeskiego wybitną powieść **MARKETY ZINNEROWEJ Tajemnica wiklinowego koszyka** (NK, 316 s., 330 zł). Autorka jest znaną pisarką. w Polsce dotychczas wydano jej jedną baśń „Belfegor z Drewnianej Górki”. Ostatnia jej książka opowiada o przeżyciach grupy młodszych dzieci z małej

wsi. Główną bohaterką jest Klarka — dziewczynka wychowywana przez babcię, oraz Władek, jej rówieśnik i przyjaciel z sąsiedztwa. Powieść ma niezwykłe barwną i żywą akcję. Przedstawia świat dzieciństwa pełen frapujących wydarzeń, w którym splatają się ze sobą problemy dzieci i dorosłych. Sytuacje dramatyczne (rozwód rodziców, śmierć ukochanego, psiego przyjaciela i inne) są neutralizowane przez scenki pełne humoru i ciepła. Napisana jest świetnie, z dużą znajomością psychiki najmłodszych. Bez drętwego moralizowania przekazuje dzieciom uniwersalne prawdy życiowe i zasady moralne. Dobre ilustracje Stanisława Rozwadowskiego, duży druk, twarda oprawa. Poziom II, dział P.

EWA LACH w r. 1984 napisała bardzo słabą powieść dla dzieci **Zemsta rodu Swanów**. Jej treścią były przygody siedmiorga dzieci z jednej rodziny, które piśły wspólny pamiętnik. Obecnie otrzymujemy drugą część tej historii **Imieniny Babci Józefiny** (Wydawnictwo Literackie, 271 s., 150 zł). Tym razem dzieci obmyślają oryginalną laurkę dla Babci z USA, ich szkolnej koleżanki. Niestety również i ta powieść jest bardzo nużąca i mało ciekawa. Poziom III, dział P.

KONRAD FREJDLICH, WOJCIECH FIWEK to autorzy powieści **Jeśli serce masz bijące** (KAW, 143 s., 100 zł). Akcja jej toczy się w Krakowie, pod zaborem austriackim. Bohaterem jest kilkunastoletni Henryk Adamski, syn dzierżawcy z małego Tarnówka, świeżo upieczony uczeń krakowskiego gimnazjum. Książka ukazuje przeżycia chłopca w szkole i na stacji u baronowej Von Goltz. Autorzy z dużą znajomością psychiki dziecięcej opisują figle i dramaty szkolne, grono nauczycielskie i atmosferę szkoły polskiej poddanej germanizacji. Przedstawiają proces wewnętrzny dojrzewania młodzieży, kształtowania się przyjaźni, zaufania, solidarności i uczuć patriotycznych. Książka powinna spodobać się dzieciom, podobnie jak wcześniej nakręcony na jej podstawie film telewizyjny. Poziom III, dział P.

EWA NOWACKA napisała kolejną powieść historyczną **Złote i szare** (NK, 174 s., 180 zł), której akcja dzieje się w I połowie XIII w. w okresie rozbięcia Polski na drobne księstwa. Ukazuje życie i stosunki społeczno-polityczne panujące na dworze księcia Leszka Brodatego i Konrada Mazowieckiego. W książce obok wątku dworskiego „złotego” mocno eksponowany jest wątek „szary” przedstawiający życie polskiego biednego kmiecia Radosza, który przypadkowo zostaje wpłątany w wir intryg dworskich i cudem unika śmierci. Dobra lektura, napisana lekko

archaizowanym językiem i stylem. Staranne wydanie. Poziom III, dział H.

Ostatnio ukazało się kilka dobrych powieści dla młodzieży znanego czeskiego autora ZDENKA ADLY, m.in. powieść psychologiczno-obyczajową **Wilczek** (NK, 278 s., 180 zł). Bohaterem jej jest 17-letni Adam, który był świadkiem rodzinnej tragedii — w wypadku samochodowym zginął jego ojciec i dwoje młodszego rodzeństwa. Książka jest piękną opowieścią o samotności, przyjaźni i miłości synowskiej. W sposób sugestywny ukazuje portrety psychologiczne postaci, wprowadzając młodego czytelnika w świat ważnych problemów egzystencjalnych. Poziom IV, dział P.

Z języka czeskiego przetłumaczono również książkę KARELA STORKANA **Zegnaj maturo** (Wydawnictwo „Śląsk”, 242 s., 150 zł) — stylizowana jest na autentyczne pismo uczniowskie „Podławek”, redagowane przez licealistów z małego miasteczka. Wydawane co miesiąc rejestruje różne wydarzenia z życia szkoły w ciągu jednego roku szkolnego. W gazecie oprócz nowinek, felietonów, humorów z zeszytów szkolnych drukowana jest poezja oraz duża powieść w odcinkach pt. „Zegnaj maturo”. Opisuje ona historię młodzieńczej miłości pary maturzystów. Powieść napisana jest żywo, z fantazją i z humorem. Ma ciekawie zarysowane postaci i dobre dialogi. Poziom IV, dział P.

HALINA POPEŁAWSKA jest popularną autorką poczytnych powieści historycznych. Akcja jej nowej książki **Talerz z Napoleonem** (Iskry, 255 s., 220 zł) toczy się w Paryżu w ostatnich latach Drugiego Cesarstwa. Bohaterką jest młoda dziewczyna, Róża — wnuczka polskiego uchodźcy, powstańca z r. 1831, która po śmierci najbliższych zajmuje się wychowaniem swojego młodszego brata Antona oraz pracuje jako hafciarka pięknej cesarzowej Eugenii w pałacu tuileryjskim. Dzięki temu poznajemy jego królewskich mieszkańców — Napoleona III, cesarżową oraz Lulu, następcę tronu. Książka ma barwną, wielowątkową fabułę, łączy sensacyjne perypetie fikcyjnych bohaterów z autentycznymi wydarzeniami historycznymi. Poziom IV, dział H.

GABRIELA GÓRSKA ma w dorobku pisarskim wiele opowiadań współczesnych i fantastyczno-naukowych oraz dwie powieści „Wielka szansa” (1977) i „Kontakt” (1982). Najnowsza jej powieść fantastyczno-naukowa **Piekielny Trójkąt** (NK, 203 s., 140 zł) mówi o wyprawie badawczej w rejon Trójkąta Bermudzkiego, zorganizowanej po roku dwutysięcznym. Bohaterami są naukowcy stanowiący za-

łogę statku badawczego „Ariadna”, którzy chcą wyjaśnić zagadkę tajemniczych zaginięć statków i samolotów w tym rejonie. Książka ma zajmującą fabułę, spodoba się miłośnikom fantastyki psychologicznej. Poziom IV, dział F.

KONRAD WIDELSKI **Elektrycy wokół nas** (Wydawnictwo Czas. i Ks. Tech. NOT-Sigma, 207 s., 220 zł). Biblioteczka Kalejdoskopu Techniki. Pozycja przeznaczona dla młodzieży zainteresowanej techniką. W formie lekko zbeletryzowanej — bohaterem jest mały Włodek i jego kolega Janek, którzy przy pomocy ojca poznają elementarne zasady i zjawiska elektrotechniki i elektroniki — czytelnik zostaje wprowadzony w uszeregowane chronologicznie zagadnienia telekomunikacji, od telegrafu aż do radia i telewizji. Poszczególne rozdziały są uzupełnione opisami konstrukcyjnymi prostych, lecz sprawnych urządzeń. Samodzielne odwzorowanie tych modeli nie wymaga żadnych specjalnych umiejętności. Książka zainteresuje przede wszystkim chłopców. Klasyfikacja 621.3.

MARZENA KORNASZEWSKA

W dziale literatury popularnonaukowej:

Ptaki ozdobne STANISŁAWA CHVA-PILA (PWRiL, 223 s., 950 zł). Ilustracje wykonał Libuše i Jaromir Knotkowie. Przetłumaczyła z języka czeskiego Barbara Bzowska-Zych. Książka składa się z krótkiego wstępu oraz barwnych tablic wraz z opisem ptaków. Staranne, piękne wydanie. Klasyfikacja 636.6.

INFORMACJE · POGŁOSKI · DONOSY · INFORMACJE

● 30 LAT DZIELNICOWYCH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WE WROCŁAWIU — sesja na ten temat została zorganizowana 7 maja przez Zarząd Okręgu SBP oraz WIMBP im. T. Mikulskiego. Referaty: Lucyna Sul-kowska — Tworzenie sieci bibliotecznej w nowych osiedlach na przykładzie bibliotek dzielnicowych w Łodzi; Teresa Chruska — Współdziałanie biblioteki dzielnicowej z władzami dzielnicy na przykładzie Warszawy; Ryszard Turkiewicz — Rozwój bibliotek dzielnicowych we Wrocławiu.

● SIERADZKIE W PIŚMIENNICZYM I WYDAWNICZYM DOROBKU 40-LECIA PRL — to temat sesji popularnonaukowej zorganizowanej z okazji Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego oraz WBP im. W. Broniewskiego w Sieradzu (12 maja). W programie znalazły się referaty: doc. dr. Mariana Zajączkowskiego (Przeгляд źródeł i ważniejszej literatury do dzieł przedzoborowych Sieradzkiego), dr. Tadeusza Olejnika (Piśmiennictwo i edytorstwo muzealnictwa sieradzkiego), dr. Ziemowita Skibińskiego (Sieradz literacki. Analiza dorobku wydawniczego) i mgr. Ryszarda Poradowskiego (Wydawnictwa amatorskiego ruchu artystycznego i towarzyszt regionalnych).

● Z OKAZJI 40-ROZNICZY POWSTANIA BI-

BLIOTEKI PUBLICZNEJ W ŁOMŻY Wojewódzka Biblioteka Publiczna 24 maja zorganizowała sesję popularnonaukową, w programie której znalazły się referaty: Rola książki polskiej w kształtowaniu się świadomości narodowej; Dekret o bibliotekach a działalność bibliotek publicznych; Czterdziestolecie tomżyńskiej biblioteki publicznej. Wręczono odznaczenia, odznaki, nagrody i dyplomy. Odbył się koncert Zespołu Pieśni i Tańca Łomża.

● XI WOJEWÓDZKA KONFERENCJA BIBLIOTEKARZY WOJEWÓDZTWA BIELSKIEGO z okazji 40-lecia „Dekretu o bibliotekach” została zorganizowana 22 maja przez WBP i Zarząd Okręgu SBP w Bielsku Białym, Program obejmował m.in. wystąpienie sekretarza KW PZPR, Józefa Mamorskiego — Perspektywy i zadania kultury w świetle projektu programu i też na X Zjazd PZPR, referat Lucjana Biłbąskiego — 40-lecie „Dekretu o bibliotekach”, podsumowanie współzawodnictwa bibliotekarzy i bibliotek.

● POROZUMIENIE O WSPÓLPRACY między Federacją Związków Zawodowych Pracowników Kultury i Sztuki a Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich zostało podpisane 20 maja br. Dokument ustala cel, przedmiot, zakres i formy współpracy, określa jej zasady organizacyjne.

● **BIBLIOTEKI TARNOWSKIE W 40-LECIU DEKRETU O BIBLIOTEKACH** — to hasło wojewódzkiej sesji dla bibliotekarzy tarnowskich (6 maja, MBP Bochnia). W programie znalazł się wykład prof. Wiesława Bienkowskiego — *Funkcja współczesnej biblioteki publicznej* oraz koncert artystów Opery Krakowskiej. Wręczono odznaczenia państwowe (Krzyż Kawalerski otrzymała Alina Smieszkiewicz z WBP), odznaki, wyróżnienia, listy gratulacyjne, nagrody książkowe i pieniężne. Sesji towarzyszyła wystawa (przygotowana przez A. Stolarczyk i M. Flaszę) przedstawiająca m.in. ludzi związanych z bibliotekarstwem, kroniki biblioteczne, pracę Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich i SBP. W sesji uczestniczyło 150 osób, wśród gości znaleźli się przedstawiciele władz wojewódzkich i miejskich, działacze społeczni, pisarze. (Z.R.)

● PUBLIKACJE

IGNACY KRASICKI: *Myśli o książce i czytaniu*. Wybór i wstęp Andrzej Kempa. Oprac. graf. Eugeniusz Zduniewski. Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego w Łodzi. Nakład 400 egz. numerowanych. Druk bibliofilski wydany w 250-lecie urodzin poety.

MATERIAŁY AUDIOWIZUALNE NA IMPREZY OKOLICZNOŚCIOWE I UROCZYSTOŚCI SZKOLNE (zestawienie bibliograficzne w wyborze). Oprac. Urszula Korupczyńska. Ped. Bibl. Woj. im. Komisji Edukacji Narodowej w Lublinie (powiel.).

„BIBLIOTEKARZ OLSZTYŃSKI” nr 4/85 WBP im. E. Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie. W kolejnym numerze m.in.: wyniki współzawodnictwa bibliotekarzy woj. olsztyńskiego ogłoszonego z okazji 40-lecia PRL; zestawienia bibliograficzne — Michał Bułhakow, Claude Simon, Zygmunt Freud.

● ZMIANY KADROWE

Po rezygnacji Piotra Zabornego z funkcji dyrektora Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie stanowisko to powierzono Józefowi Lewickiemu.

● NOMINACJE PROFESORSKIE

Rada Państwa nadała tytuł profesora nadzwyczajnego Paulinie Buchwald-Pelcowej (Biblioteka Narodowa) i Jadwidze Kłodzkiej (Biblioteka Narodowa). Gratulujemy.

● **IMIĘ WŁADYSŁAWA REYMONTA** nadano Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Skierniewicach.

● **IMIĘ GRZEGORZA Z SANOKA** nadano Miejskiej Bibliotece Publicznej w Sanoku.

● ZMARLI

Anna Kamieńska-Spiwak — poetka, tłumaczka, autorka książek dla dzieci.
Jerzy Putrament — pisarz, działacz kulturalny i polityczny.

Księgarnie prowadzące sprzedaż wydawnictw SBP

BIAŁA PODLASKA — ul. Dzierżyńskiego 1
 BIELSKO BIAŁA — pl. Smolki 4
 CHEŁM — ul. 1 Armii Wojska Polskiego 41
 CZĘSTOCHOWA — Aleja Zawadzkiego 46
 ELBLĄG — ul. Armii Czerwonej 14
 GDAŃSK — ul. Grunwaldzka 111/113
 GORZÓW WLKP. — ul. Bolesława Chrobrego 9
 JELENIA GÓRA — ul. 1-go Maja 16
 KATOWICE — ul. Warszawska 11
 KIELCE — ul. Sienkiewicza 37
 KOSZALIN — ul. Zwycięstwa 92
 KRAKÓW — ul. Podwałe 6
 KROSNO — ul. Ordynacka 6
 LEGNICA — Rynek 16/22

LUBLIN — ul. Krakowskie Przedmieście 68
 NOWY SĄCZ — al. Wolności 37
 OLSZTYN — pl. Wolności 2/3
 pl. Konstytucji 3 Maja 3
 OPOLE — Rynek 19/23
 PRZEMYŚL — ul. Mickiewicza 2
 RADOM — ul. Żeromskiego 27
 RZESZÓW — ul. Krakowska 12a
 ŚLĄSK — ul. Filmowa 5
 SZCZECIN — ul. Wojska Polskiego 39
 TARNOBRZEG — ul. Wyspiańskiego
 TARNÓW — ul. Wałowa 28
 WAŁBRZYCH — ul. Słowackiego 1
 WROCŁAW — ul. Kuźnicza 30/33
 ZAMOŚĆ — ul. Żeromskiego 3
 ZIELONA GÓRA — ul. Karola Marksa 3